

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 233/2014**z dnia 11 marca 2014 r.****ustanawiające Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju na lata 2014-2020**

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
w szczególności jego art. 209 ust. 1 i art. 212 ust. 2,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom
narodowym,uwzględniając opinię Komitetu Regionów ⁽¹⁾,stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽²⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Niniejsze rozporządzenie jest częścią unijnej polityki współpracy na rzecz rozwoju i ustanawia jeden z instrumentów służących wspieraniu polityk zewnętrznych Unii. Zastępuje ono rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1905/2006 ⁽³⁾, które wygasło w dniu 31 grudnia 2013 r.
- (2) Walka z ubóstwem nadal pozostaje podstawowym celem polityki unijnej na rzecz rozwoju, zgodnie z tytułem V rozdział 1 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) i tytułem III rozdział 1 część piąta Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), i zgodnie z milenijnymi celami rozwoju (MCR) oraz innymi uzgodnionymi na szczeblu międzynarodowym zobowiązaniami i celami w zakresie rozwoju przyjętymi przez Unię i państwa członkowskie w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) i innych właściwych forów międzynarodowych.
- (3) Wspólne oświadczenie Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie, Parlamentu Europejskiego i Komisji w sprawie polityki Unii Europejskiej na rzecz rozwoju ⁽⁴⁾ („Europejski konsensus na rzecz rozwoju”), wraz z uzgodnionymi zmianami, służy jako ogólne ramy polityki, kierunki i najważniejsze wskazówki dotyczące wprowadzania w życie niniejszego rozporządzenia.

- (4) Wraz z upływem czasu pomoc Unii powinna przyczynić się do zmniejszenia zależności od pomocy.
- (5) Działania Unii na arenie międzynarodowej mają opierać się na zasadach, które leżą u podstaw jej powstania, rozwoju i rozszerzania oraz które zamierza wspierać na świecie, a mianowicie na demokracji, praworządności, powszechności i niepodzielności oraz poszanowaniu praw człowieka i podstawowych wolności, poszanowaniu godności ludzkiej, na zasadach równości i solidarności oraz na poszanowaniu zasad Karty Narodów Zjednoczonych i prawa międzynarodowego. Unia ma dążyć — poprzez dialog i współpracę — do rozwijania i umacniania zaangażowania w przestrzeganie tych zasad w krajach, na terytoriach i w regionach partnerskich. Propagując te zasady, Unia dowodzi swojej wartości dodanej jako podmiot w politykach na rzecz rozwoju.
- (6) Wdrażając niniejsze rozporządzenie, w szczególności w trakcie procesu programowania, Unia powinna należycie uwzględnić priorytety, cele i wskaźniki dotyczące praw człowieka i demokracji ustalone przez Unię dla krajów partnerskich, zwłaszcza swoje krajowe strategie w dziedzinie praw człowieka.
- (7) Poszanowanie praw człowieka, podstawowych wolności, wspieranie praworządności, zasady demokratyczne, przejrzystość, dobre rządy, pokój i stabilność oraz równość płci mają zasadnicze znaczenie dla rozwoju krajów partnerskich; kwestie te powinny być włączane w główny nurt polityki rozwojowej Unii, w szczególności na etapie programowania i przy zawieraniu porozumień z krajami partnerskimi.
- (8) Skuteczność pomocy, większa przejrzystość, współpraca i komplementarność oraz lepsza harmonizacja i dostosowanie w stosunku do krajów partnerskich, a także koordynacja procedur zarówno między Unią a państwami członkowskimi, jak i w relacjach z innymi darczyńcami oraz podmiotami w dziedzinie rozwoju mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia spójności i adekwatności pomocy, a jednocześnie dla zmniejszenia kosztów ponoszonych przez kraje partnerskie. Unia, poprzez swoją politykę na rzecz rozwoju, zobowiązała się do realizacji wniosków sformułowanych w deklaracji w sprawie skuteczności pomocy, przyjętej podczas forum wysokiego szczebla w sprawie skuteczności pomocy w dniu 2 marca 2005 r. w Paryżu, planu działania z Akry przyjętego w dniu 4 września 2008 r. i kolejnej deklaracji przyjętej w Pusanie w dniu 1 grudnia 2011 r. Zobowiązania te doprowadziły do przyjęcia przez Radę i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie kilku

⁽¹⁾ Dz.U. C 391 z 18.12.2012, s. 110.

⁽²⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 11 grudnia 2013 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 11 marca 2014 r.

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1905/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r. ustanawiające instrument finansowania współpracy na rzecz rozwoju (Dz.U. L 378 z 27.12.2006, s. 41).

⁽⁴⁾ Dz.U. C 46 z 24.2.2006, s. 1.

- zestawów konkluzji, między innymi dotyczących kodeksu postępowania Unii w sprawie komplementarności i podziału pracy w polityce na rzecz rozwoju oraz ram operacyjnych w sprawie skuteczności pomocy. Należy wzmocnić starania i procedury w celu realizacji wspólnego programowania.
- (9) Unijna pomoc powinna wspierać wspólną strategię Afryka-UE, przyjętą na szczycie UE-Afryka w dniach 8-9 grudnia 2007 r. w Lizbonie, wraz z jej późniejszymi zmianami i uzupełnieniami, w oparciu o wspólną wizję, zasady i cele stanowiące fundament strategicznego partnerstwa między Afryką i UE.
- (10) Unia i państwa członkowskie powinny poprawić spójność, koordynację i komplementarność swoich polityk dotyczących współpracy na rzecz rozwoju, w szczególności poprzez reagowanie na priorytetowe potrzeby krajów i regionów partnerskich na poziomie krajowym i regionalnym. Dla Aby zapewnienia wzajemnej komplementarności i wzmacniania unijnej polityki współpracy na rzecz rozwoju i polityk państw członkowskich w tej dziedzinie oraz dla zapewnienia niskich kosztów udzielania pomocy przy jednoczesnym uniknięciu powielania działań oraz powstawania luk, kwestią tak pilną, jak i stosowną jest zapewnienie procedur wspólnego programowania, które powinno być wdrażane zawsze, gdy jest to możliwe i właściwe.
- (11) Kierunek unijnej polityki współpracy na rzecz rozwoju oraz działań międzynarodowych wytyczają milenijne cele rozwoju (MCR), takich jak wyeliminowanie skrajnego ubóstwa i głodu, wraz z wszelkimi późniejszymi zmianami do nich oraz cele, zasady i zobowiązania w zakresie rozwoju, przyjęte przez Unię i jej państwa członkowskie, m.in. w kontekście ich współpracy w ramach ONZ i innych właściwych forów międzynarodowych w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju. Polityką Unii i działaniami międzynarodowymi kierują również jej zobowiązania i obowiązki dotyczące praw człowieka i rozwoju, wynikające m.in. z Powszechnej deklaracji praw człowieka, Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, Konwencji ONZ o prawach dziecka oraz Deklaracji ONZ o prawie do rozwoju.
- (12) Unia zdecydowanie opowiada się za traktowaniem równości płci jako jednego z praw człowieka, kwestii sprawiedliwości społecznej i jednej z podstawowych wartości unijnej polityki na rzecz rozwoju. Równość płci ma podstawowe znaczenie dla realizacji wszystkich MCR; W dniu 14 czerwca 2010 r. Rada zatwierdziła unijny plan działania na lata 2010-2015 w sprawie równości płci i upodmiotowienia kobiet w kontekście rozwoju.
- (13) Unia powinna w sposób priorytetowy propagować kompleksowe podejście do reagowania w sytuacjach kryzysowych, w przypadku katastrof, konfliktów i niestabilności, w tym również w sytuacjach transformacji i pokryzysowych. Podstawę tych działań powinny stanowić w szczególności konkluzje Rady z dnia 19 listopada 2007 r. w sprawie reakcji Unii na niestabilne sytuacje oraz konkluzje Rady i przedstawicieli państw członkowskich zebranych w Radzie, także z dnia 19 listopada 2007 r. w sprawie bezpieczeństwa i rozwoju oraz konkluzje Rady z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie zapobiegania konfliktom, a także wszelkie stosowne późniejsze konkluzje.
- (14) Szczególnie w sytuacjach, gdy potrzeby są najpilniejsze, a ubóstwo najbardziej rozpowszechnione, i najgłębsze, wsparcie unijne powinno być ukierunkowane na wzmocnienie odporności krajów i ich ludności na niekorzystne wydarzenia. Stosowne działania należy podejmować z wykorzystaniem odpowiedniego zestawu metod, rozwiązań i instrumentów, w szczególności poprzez zapewnienie, by podejścia dotyczące kwestii bezpieczeństwa, kwestii humanitarnych i kwestii rozwoju były zrównoważone, spójne i skutecznie koordynowane, łącząc tym samym pomoc doraźną, odbudowę i rozwój.
- (15) Unijna pomoc powinna być ukierunkowana na dziedziny, w których ma ona większy wpływ, z uwzględnieniem zdolności Unii do działania na skalę globalną i reagowania na globalne wyzwania, takie jak eliminacja ubóstwa, wspieranie zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz propagowanie demokracji, dobrego rządzenia, praw człowieka i praworządności na całym świecie, a także jej długoterminowe i przewidywalne zaangażowanie w udzielanie pomocy na rzecz rozwoju i rolę w koordynowaniu działań z państwami członkowskimi. Żeby zapewnić taki wpływ, należy stosować — nie tylko na etapie alokacji środków finansowych, ale także na etapie programowania — zasadę zróżnicowania w celu zapewnienia, by dwustronna współpraca w dziedzinie rozwoju była ukierunkowana na najbardziej potrzebujące kraje partnerskie, między innymi państwa niestabilne i znajdujące się w bardzo trudnej sytuacji, a także mające ograniczone możliwości dostępu do innych źródeł finansowania na rzecz wspierania własnego rozwoju. Unia powinna angażować się w nowe rodzaje partnerstwa z krajami, które przestają się kwalifikować do dwustronnych programów pomocy, w szczególności w oparciu o programy regionalne i tematyczne w ramach niniejszego instrumentu i innych tematycznych instrumentów finansowania działań zewnętrznych Unii, zwłaszcza nowego Instrumentu Partnerstwa rzecz Współpracy z Państwami Trzecimi ustanowionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 234/2014 ⁽¹⁾ („Instrument Partnerstwa”).
- ⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 234/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Instrument Partnerstwa na rzecz Współpracy z Państwami Trzecimi (Zob. s. 77 niniejszego Dziennika Urzędowego)

- (16) Unia powinna dążyć do najbardziej skutecznego wykorzystania dostępnych zasobów w celu optymalizacji wpływu prowadzonych przez nią działań zewnętrznych. Powinno się to osiągać dzięki wszechstronnemu podejściu opartemu na spójności i komplementarności unijnych instrumentów działań zewnętrznych oraz stworzeniu synergii między niniejszym instrumentem, innymi instrumentami finansowania działań zewnętrznych i innymi politykami Unii. Powinno to również pociągać za sobą wzajemne wzmacnianie programów opracowanych w ramach instrumentów finansowania działań zewnętrznych. Starając się zapewnić ogólną spójność swoich działań zewnętrznych zgodnie z art. 21 TUE, Unia powinna zapewnić spójność polityk na rzecz rozwoju zgodnie z wymogiem art. 208 TFUE.
- (17) Niniejsze rozporządzenie powinno umożliwiać zwiększenie spójności między poszczególnymi politykami Unii przy jednoczesnym poszanowaniu zasady spójności polityki na rzecz rozwoju. Powinno ono umożliwić pełne dostosowanie do krajów i regionów partnerskich poprzez wykorzystanie, tam gdzie to możliwe, jako podstawy programowania działań Unii, krajowych planów rozwoju lub podobnych kompleksowych dokumentów dotyczących rozwoju — przyjętych przy udziale zainteresowanych podmiotów krajowych i regionalnych. Powinno ono również dążyć do lepszej koordynacji działań darczyńców, w szczególności Unii i państw członkowskich, dzięki wspólnemu programowaniu.
- (18) W zglobalizowanym świecie poszczególne unijne polityki wewnętrzne w dziedzinach, takich jak środowisko, zmiany klimatu, promowanie odnawialnych źródeł energii, zatrudnienie (w tym godna praca dla wszystkich), równość płci, energia, gospodarka wodna, transport, zdrowie, edukacja, wymiar sprawiedliwości i bezpieczeństwo, kultura, badania i innowacje, społeczeństwo informacyjne, migracja oraz rolnictwo i rybołówstwo, w coraz większym stopniu stają się częścią działań zewnętrznych Unii.
- (19) W strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu — obejmującej wzorce wzrostu gospodarczego, które sprzyjają spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej oraz umożliwiają ubogim zwiększenie ich wkładu w bogactwo narodowe i korzystanie z niego — zwraca się uwagę na zobowiązanie Unii do propagowania w jej politykach wewnętrznych i zewnętrznych inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, opartego na trzech filarach: gospodarczym, społecznym i środowiskowym.
- (20) Walka ze zmianami klimatu i ochrona środowiska należą do wielkich wyzwań, wobec których stoi Unia i kraje rozwijające się, i w tych dziedzinach istnieje pilna potrzeba działania na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Niniejsze rozporządzenie powinno zatem przyczynić się do osiągnięcia celu, jakim jest przeznaczenie w budżecie Unii co najmniej 20 % środków na działania na rzecz społeczeństwa niskoemisyjnego i odpornego na zmiany klimatu, zaś w programie dotyczącym globalnych dóbr publicznych i wyzwań, określonym w niniejszym rozporządzeniu należy przeznaczyć co najmniej 25 % jego środków finansowych na działania związane ze zmianami klimatu i środowiskiem. Aby wzmocnić swój wpływ, działania w tych obszarach powinny, w miarę możliwości, wzajemnie się uzupełniać.
- (21) Niniejsze rozporządzenie powinno umożliwić Unii przyczynienie się do wypełnienia wspólnego zobowiązania Unii w zakresie udzielania stałego wsparcia na rzecz rozwoju społecznego, by podnieść poziom życia ludzi. Aby przyczynić się do realizacji tego celu, należy w ramach programu dotyczącego globalnych dóbr publicznych i wyzwań przeznaczyć na ten obszar rozwoju co najmniej 25 % środków.
- (22) Na mocy niniejszego rozporządzenia co najmniej 20 % pomocy należy przeznaczyć na podstawowe usługi społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem zdrowia i edukacji oraz kształcenia średniego, pamiętając jednocześnie, że normą musi być pewna elastyczność np. w przypadkach gdy udzielana jest pomoc nadzwyczajna. Dane dotyczące zgodności z tym wymogiem należy ująć w rocznym sprawozdaniu, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 236/2014⁽¹⁾.
- (23) W Programie Działania ONZ ze Stambułu dla krajów najsłabiej rozwiniętych na lata 2011-2020, kraje najsłabiej rozwinięte zobowiązały się do włączenia polityk handlowych i polityk budowania potencjału handlowego do ich krajowych strategii rozwoju. Ponadto na 8. konferencji ministerialnej Światowej Organizacji Handlu, która odbyła się w Genewie w dniach 15-17 grudnia 2011 r. ministrowie uzgodnili utrzymanie po 2011 r. takich poziomów pomocy na rzecz wymiany handlowej, które przynajmniej odpowiadają średniej osiągniętej w latach 2006-2008. Tym wysiłkom musi towarzyszyć lepsza i bardziej ukierunkowana pomoc na rzecz wymiany handlowej i podobne ułatwienia w handlu.
- (24) O ile programy tematyczne powinny przede wszystkim wspierać kraje rozwijające się, powinny się do nich zaliczać — na warunkach określonych w niniejszym rozporządzeniu — niektóre kraje będące beneficjentami, a także kraje i terytoria zamorskie (KTZ), które nie spełniają warunków pozwalających im na otrzymywanie oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA) określonych przez Komitet Pomocy Rozwojowej Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD/DAC), lecz które są objęte zakresem art. 1 ust. 1 lit. b) niniejszego rozporządzenia.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 236/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające wspólne zasady i procedury wdrażania unijnych instrumentów na rzecz finansowania działań zewnętrznych (Zob. s. 95 niniejszego Dziennika Urzędowego).

- (25) Szczegółowe informacje na temat obszarów współpracy i korekty alokacji finansowych w podziale na obszary geograficzne i obszary współpracy stanowią elementy inne niż istotne niniejszego rozporządzenia. W związku z tym należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 TFUE w odniesieniu do aktualizacji tych części załączników do niniejszego rozporządzenia, które określają szczegółowe informacje na temat obszarów współpracy w ramach programów geograficznych i tematycznych oraz indykatorynych alokacji finansowych w podziale na obszar geograficzny i obszar współpracy. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, również na poziomie ekspertów. Przygotowując i opracowując akty delegowane, Komisja powinna zapewnić jednoczesne, terminowe i odpowiednie przekazywanie stosownych dokumentów Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
- (26) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonania niniejszego rozporządzenia, uprawnienia wykonawcze należy przyznać Komisji w odniesieniu do dokumentów strategicznych i wieloletnich programów indykatorynych, o których mowa w niniejszym rozporządzeniu. Uprawnienia te należy wykonywać zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011⁽¹⁾.
- (27) Biorąc pod uwagę charakter takich aktów wykonawczych, w szczególności ich charakter związany z kształtowaniem polityki i konsekwencje dla budżetu, do ich przyjmowania należy stosować procedurę sprawdzającą, z wyjątkiem przypadków dotyczących środków o niewielkiej skali finansowej.
- (28) Komisja powinna przyjmować akty wykonawcze mające natychmiastowe zastosowanie, gdy — w należycie uzasadnionych przypadkach związanych z koniecznością szybkiej reakcji ze strony Unii — wymaga tego szczególnie pilny charakter sprawy.
- (29) Wspólne zasady i procedury wdrażania unijnych instrumentów na rzecz finansowania działań zewnętrznych są określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 236/2014.
- (30) Organizacja i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych są ustanowione w decyzji Rady 2010/427/UE⁽²⁾,
- (31) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia nie mogą zostać w wystarczającym stopniu osiągnięte przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na skalę

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

⁽²⁾ Decyzja Rady 2010/427/UE z dnia 26 lipca 2010 r. określająca organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (Dz.U. L 201 z 3.8.2010, s. 30).

działania możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości, określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, ustanowioną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.

- (32) Niniejsze rozporządzenie określa pulę środków finansowych na cały okres obowiązywania instrumentu, która podczas corocznej procedury budżetowej ma być dla Parlamentu Europejskiego i Rady głównym punktem odniesienia w rozumieniu pkt 17 porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 2 grudnia 2013 r. pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą i Komisją w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami⁽³⁾.
- (33) Należy dostosować okres stosowania niniejszego rozporządzenia do okresu zawartego w rozporządzeniu Rady (UE, Euratom) nr 1311/2013⁽⁴⁾. Z tego powodu niniejsze rozporządzenie powinno być stosowane od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2020 r.

PRZYMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

TYTUŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Przedmiot i zakres stosowania

1. Niniejsze rozporządzenie ustawia instrument („Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju”), na mocy którego Unia może finansować:

a) programy geograficzne mające na celu wspieranie współpracy na rzecz rozwoju z krajami rozwijającymi się, które są uwzględnione w wykazie odbiorców ustanowionym przez ODA OECD/DAC, z wyjątkiem:

- (i) krajów sygnatariuszy umowy o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku z jednej strony a Wspólnotą Europejską i jej Państwami Członkowskimi z drugiej strony, podpisanej w Kotonu 23 czerwca 2000 roku.⁽⁵⁾, z wyłączeniem Republiki Południowej Afryki;
- (ii) krajów kwalifikujących się do otrzymywania środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju;

⁽³⁾ Dz.U. C 373 z 20.12.2013, s. 1.

⁽⁴⁾ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) nr 1311/2013 z dnia 2 grudnia 2013 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2014-2020 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013 r., s. 884).

⁽⁵⁾ Dz.U. L 371 z 15.12.2000, s. 3.

- (iii) krajów kwalifikujących się do otrzymywania unijnych środków finansowych w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa ustanowionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 232/2014⁽¹⁾ („Europejski Instrument Sąsiedztwa”);
- (iv) beneficjentów kwalifikujących się do otrzymywania unijnych środków finansowych w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej ustanowionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 231/2014⁽²⁾ („Instrument Pomocy Przedakcesyjnej”).
- b) programy tematyczne, które — w dziedzinie związanej z rozwojem — dotyczą globalnych dóbr publicznych i wyzwani o skali światowej oraz wspierania organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych w krajach partnerskich określonych w lit. a) niniejszego ustępu, krajach kwalifikujących się do otrzymywania unijnych środków finansowych w ramach instrumentów, o których mowa w lit. a) ppkt (i)–(iii) niniejszego ustępu oraz krajach i terytoriach objętych zakresem decyzji Rady 2013/755/UE⁽³⁾;
- c) program panafrkański mający na celu wsparcie strategicznego partnerstwa między Afryką a Unią oraz późniejsze zmiany i uzupełnienia tego programu w celu objęcia nim działań o charakterze transregionalnym, kontynentalnym lub globalnym prowadzonych w Afryce i z Afryką.
2. Do celów niniejszego rozporządzenia regionem jest jednostka geograficzna obejmująca więcej niż jeden kraj rozwijający się.
3. Kraje i terytoria, o których mowa w ust. 1 zwane są w niniejszym rozporządzeniu „krajami partnerskimi” lub „regionami partnerskimi”, stosownie do przypadku, w ramach poszczególnych programów geograficznych, tematycznych lub programu panafrkańskiego.

Artykuł 2

Cele i kryteria kwalifikowalności

1. W ramach zasad i celów działań zewnętrznych Unii oraz Konsensusu europejskiego i jego uzgodnionych zmian:
- a) najważniejszym celem współpracy na podstawie niniejszego rozporządzenia jest ograniczenie, a w perspektywie długoterminowej, eliminacja ubóstwa;
- b) pozostając w zgodzie z tym najważniejszym celem, o którym mowa w lit. a), współpraca na podstawie niniejszego rozporządzenia przyczynia się również do:
- (i) stwarzania korzystnych warunków dla trwałego rozwoju gospodarczego, społecznego i w dziedzinie środowiska oraz
- (ii) konsolidacji i wspierania demokracji, praworządności, dobrych rządów, praw człowieka i odpowiednich zasad prawa międzynarodowego.
- Postęp w realizacji tych zobowiązań, o których mowa w akapicie pierwszym mierzy się za pomocą odpowiednich wskaźników, w tym wskaźników rozwoju społecznego, w szczególności milenijnego celu rozwoju MCR 1 — w przypadku celu, o którym mowa w lit. a), oraz milenijnych celów rozwoju MCR 1–8 — w przypadku celów, o których mowa w lit. b), a także — po 2015 r. — innych wskaźników uzgodnionych przez Unię i jej państwa członkowskie na poziomie międzynarodowym.
2. Współpraca na mocy niniejszego rozporządzenia przyczynia się do realizacji międzynarodowych zobowiązań i celów w dziedzinie rozwoju, na które wyraziła zgodę Unia, w szczególności milenijnych celów rozwoju oraz nowych celów rozwojowych na okres po 2015 r.
3. Działania w ramach programów geograficznych opracowuje się w taki sposób, by spełniały kryteria oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA), określone przez OECD/DAC.
- Działania w ramach programów tematycznych oraz programu panafrkańskiego opracowuje się w taki sposób, by spełniały kryteria oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA), określone przez OECD/DAC, chyba że:
- a) działanie ma zastosowanie do państwa lub terytorium będącego beneficjentem, które nie spełnia kryteriów oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA), określonych przez OECD/DAC; lub
- b) działanie wdraża inicjatywę o charakterze ogólnosiwiatowym, będącą priorytetem polityki Unii lub zobowiązanie międzynarodowe lub zobowiązanie Unii, o których mowa w art. 6 ust. 2 lit. b) i e), i nie ma cech spełniających kryteria oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA).
4. Bez uszczerbku dla ust. 3 lit. a) co najmniej 95 % wydatków przewidzianych w ramach programów tematycznych oraz co najmniej 90 % wydatków przewidzianych w ramach programu panafrkańskiego spełnia kryteria oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA), określone przez OECD/DAC.
5. Działania objęte rozporządzeniem Rady (WE) nr 1257/96⁽⁴⁾ i na jego podstawie kwalifikuje się do finansowania, nie powinny być finansowane na mocy niniejszego rozporządzenia, z wyjątkiem przypadków, w których istnieje konieczność zapewnienia ciągłości współpracy w okresie od kryzysu do sytuacji ustabilizowanej, umożliwiającej rozwój. W takich przypadkach zwraca się szczególną uwagę na zapewnienie skutecznego powiązania humanitarnej pomocy doraźnej, odbudowy i pomocy rozwojowej.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 232/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Europejski Instrument Sąsiedztwa (Zob. s. 27 niniejszego Dziennika Urzędowego).

⁽²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 231/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA II) (Zob. s. 11 niniejszego Dziennika Urzędowego).

⁽³⁾ Decyzja Rady 2013/755/UE z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”) (Dz.U. L 344 z 19.12.2013, s. 1).

⁽⁴⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1257/96 z dnia 20 czerwca 1996 r. dotyczące pomocy humanitarnej (Dz.U. L 163 z 2.7.1996, s. 1).

Artykuł 3

Zasady ogólne

1. Unia dąży, poprzez dialog i współpracę z krajami i regionami partnerskimi, do propagowania, rozwijania i umacniania zasad demokracji, praworządności, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, na których się opiera.

2. Podczas wdrażania niniejszego rozporządzenia stosuje się zróżnicowane podejście do poszczególnych krajów partnerskich, w celu zapewnienia im konkretnej współpracy dostosowanej do ich specyfiki, przy uwzględnieniu:

- a) ich potrzeb w oparciu o kryteria obejmujące ludność, dochód na mieszkańca, skalę ubóstwa, podział dochodu oraz poziom rozwoju społecznego;
- b) ich zdolności do generowania zasobów finansowych, możliwości dostępu do źródeł finansowania i ich zdolności absorpcji;
- c) ich zobowiązań i osiągniętych wyników, w oparciu o kryteria i wskaźniki obejmujące postępy na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i społecznej, równość płci, postępy dotyczące dobrych rządów i praw człowieka oraz efektywne wykorzystywanie pomocy, zwłaszcza sposób, w jaki dany kraj wykorzystuje do celów rozwoju ograniczone zasoby, począwszy od zasobów własnych; oraz
- d) potencjalnego wpływu pomocy Unii w krajach partnerskich.

W procesie przyznawania środków w sposób priorytetowy traktuje się kraje najbardziej potrzebujące, w szczególności kraje najsłabiej rozwinięte, kraje o niskich dochodach, kraje znajdujące się w sytuacji kryzysowej, pokryzysowej, niestabilnej i podatne na zagrożenia.

Kryteria, takie jak wskaźnik rozwoju ludzkiego, wskaźnik wrażliwości ekonomicznej i inne stosowne wskaźniki, w tym wskaźniki służące do mierzenia ubóstwa i nierówności w krajach, uwzględniane są do celów analizy i wyznaczania krajów najbardziej potrzebujących.

3. We wszystkich programach uwzględnia się zagadnienia przekrojowe określone w konsensusie europejskim na rzecz rozwoju. Ponadto w stosownych przypadkach uwzględnia się kwestie zapobiegania konfliktom, godnej pracy i zmian klimatu.

Zagadnienia przekrojowe, o których mowa w akapicie pierwszym, z założenia obejmują następujące aspekty, którym poświęca się szczególną uwagę, o ile wymagają tego okoliczności: niedyskryminacja, prawa osób należących do mniejszości, prawa osób niepełnosprawnych, prawa osób cierpiących na

choroby zagrażające życiu i innych słabszych grup społecznych, podstawowe prawa pracownicze i włączenie społeczne, upodmiotowienie kobiet, praworządność, budowanie zdolności parlamentów i społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie dialogu, uczestnictwa i pojednania, a także budowanie instytucji, w tym na szczeblu lokalnym i regionalnym.

4. Podczas wdrażania niniejszego rozporządzenia zapewnia się spójność polityk na rzecz rozwoju i zgodność z innymi obszarami działań zewnętrznych Unii i jej innymi odnośnymi politykami zgodnie z art. 208 TFUE.

Pod tym względem działania finansowane na mocy niniejszego rozporządzenia, również te zarządzane przez Europejski Bank Inwestycyjny (EBI), opierają się na zasadach polityki współpracy na rzecz rozwoju, określonych w takich dokumentach jak umowy, deklaracje i plany działania, wiążących Unię oraz zainteresowane państwa i regiony partnerskie, a także na stosownych decyzjach Unii, szczególnych interesach, priorytetach polityki i strategiach.

5. Unia i państwa członkowskie dążą do regularnej i częstej wymiany informacji, także z innymi darczyńcami, oraz propagują lepszą koordynację i komplementarność działań darczyńców poprzez pracę na rzecz wspólnego wieloletniego programowania na podstawie strategii ograniczania ubóstwa krajów partnerskich lub równoważnych strategii na rzecz rozwoju. Unia i państwa członkowskie mogą podejmować wspólne działania, w tym wspólne analizy tych strategii i wspólne reakcje na nie, określające priorytetowe sektory interwencji oraz krajowy podział pracy, poprzez wspólne misje z szerokim udziałem darczyńców oraz mechanizmy współfinansowania i uzgodnienia dotyczące delegowanej współpracy delegowanej.

6. Unia propaguje wielostronne podejście do wyzwań ogólnoswiatowych i współpracuje w tym względzie z państwami członkowskimi. W stosownych przypadkach wspiera współpracę z organizacjami i podmiotami międzynarodowymi oraz innymi dwustronnymi darczyńcami.

7. Stosunki między Unią i państwami członkowskimi, z jednej strony a krajami partnerskimi, z drugiej strony opierają się na wspólnych wartościach związanych z prawami człowieka, demokracją i praworządnością, a także na zasadach własności koncepcji rozwojowych oraz wzajemnej rozliczalności.

Ponadto w stosunkach z krajami partnerskimi bierze się pod uwagę ich zaangażowanie, wyniki we wdrażaniu umów międzynarodowych oraz stosunki umowne z Unią.

8. Unia działa na rzecz skutecznej współpracy z krajami i regionami partnerskimi, zgodnie z najlepszą praktyką międzynarodową. Unia dostosowuje w miarę możliwości swoje wsparcie do ich krajowych lub regionalnych strategii rozwoju, a także do ich polityki w zakresie reform i do procedur oraz wspiera własność demokratyczną, jak i krajową i międzynarodową rozliczalność. W tym celu wspiera:

- a) proces rozwoju, który jest przejrzysty oraz prowadzony przez kraj lub region partnerski i za który ten kraj lub region odpowiada, w tym propagowanie wiedzy fachowej istniejącej na poziomie lokalnym;
- b) podejście oparte na przestrzeganiu praw obejmujących wszystkie prawa człowieka, zarówno obywatelskie, jak i polityczne lub gospodarcze, społeczne oraz kulturalne, tak aby przestrzeganie zasad dotyczących praw człowieka było elementem wdrażania niniejszego rozporządzenia, aby pomóc krajom partnerskim w realizacji ich międzynarodowych zobowiązań w zakresie praw człowieka oraz aby wspierać posiadaczy tych praw, szczególnie z ubogich i słabszych grup społecznych, w dochodzeniu swoich praw;
- c) upodmiotowienie ludności krajów partnerskich, otwarte i oparte na uczestnictwie podejście do kwestii rozwoju oraz szerokie zaangażowanie wszystkich segmentów społeczeństwa w proces rozwoju i dialog krajowy oraz regionalny, a także w dialog polityczny. Szczególną uwagę należy zwrócić na odpowiednie role parlamentów, władz lokalnych i społeczeństwa obywatelskiego, m.in. w odniesieniu do udziału, nadzoru i rozliczalności;
- d) skuteczne formy i instrumenty współpracy, określone w art. 4 rozporządzenia (UE) nr 236/2014, zgodne z najlepszymi praktykami OECD/DAC, w tym stosowanie innowacyjnych instrumentów, takich jak mechanizmy łączące dotacje i pożyczki oraz inne mechanizmy podziału ryzyka w wybranych sektorach i krajach oraz zaangażowanie sektora prywatnego, z należyтым uwzględnieniem kwestii zdolności obsługi zadłużenia, liczby takich mechanizmów oraz wymogu systematycznej oceny wpływu zgodnie z celami niniejszego rozporządzenia, szczególnie ograniczaniem ubóstwa.

Wszystkie programy, interwencje oraz formy i instrumenty współpracy dostosowuje się do konkretnej sytuacji poszczególnych krajów lub regionów partnerskich, koncentrując się na podejściach opartych na programach, na zapewnieniu przewidywalnego finansowania pomocy, na mobilizacji środków prywatnych, w tym z lokalnego sektora prywatnego, na zapewnieniu powszechnego i niedyskryminującego dostępu do podstawowych usług oraz na rozwijaniu i wykorzystywaniu systemów krajowych;

- e) mobilizację dochodów krajowych przez wzmocnienie polityki fiskalnej krajów partnerskich w celu ograniczenia ubóstwa i uzależnienia od pomocy;
- f) pogłębienie wpływu polityki w różnych dziedzinach i programowanie poprzez koordynację, spójność i harmonizację

działań darczyńców w celu stworzenia synergii, ograniczenia nakładania się i dublowania działań, zapewnienia większej komplementarności oraz wspierania inicjatyw z szerokim udziałem darczyńców;

- g) koordynację działań w krajach i regionach partnerskich z zastosowaniem uzgodnionych wytycznych i najlepszych praktyk w zakresie koordynacji i skuteczności pomocy;
- h) oparte na wynikach podejścia do kwestii rozwoju, m.in. poprzez przejrzyste i ogólnokrajowe ramy wyników, których podstawą są, w stosownych przypadkach, uzgodnione na poziomie międzynarodowym cele i wskaźniki, takie jak określone w milenijnych celach rozwoju, służące do oceny i przedstawienia wyników, w tym rezultatów i wpływu pomocy rozwojowej.

9. Unia wspiera, stosownie do okoliczności, realizację dwustronnej, regionalnej i wielostronnej współpracy oraz dialogu, rozwojowy wymiar umów o partnerstwie oraz współpracę trójstronną. Unia wspiera także współpracę południe-południe.

10. Komisja informuje Parlament Europejski i prowadzi z nim regularną wymianę poglądów.

11. Komisja prowadzi regularną wymianę informacji ze społeczeństwem obywatelskim oraz władzami lokalnymi.

12. W działaniach w obszarze współpracy rozwojowej Unia wykorzystuje i dzieli się, w stosownych przypadkach, doświadczenia państw członkowskich dotyczącymi reform i transformacji oraz wnioskami w tym zakresie.

13. Z pomocy udzielanej przez Unię na mocy niniejszego rozporządzenia nie można korzystać w celu finansowania zakupu broni lub amunicji ani w celu finansowania operacji o charakterze wojskowym lub obronnym.

TYTUŁ II

PROGRAMY

Artykuł 4

Wdrażanie unijnej pomocy

Unijną pomoc wdraża się, zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 236/2014 poprzez:

- a) programy geograficzne;
- b) programy tematyczne złożone z:
  - (i) programu tematycznego „Globalne dobra publiczne i wyzwania o skali światowej”; oraz
  - (ii) programu „Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i władze lokalne”
- c) program panafrykański.

Artykuł 5

Programy geograficzne

1. Działania Unii na rzecz współpracy realizowane na podstawie niniejszego artykułu dotyczą przedsięwzięć o charakterze krajowym, regionalnym, transregionalnym i kontynentalnym.

2. Program geograficzny obejmuje współpracę w odpowiednich obszarach działalności:

a) na poziomie regionalnym z krajami partnerskimi, o których mowa w art. 1 ust. 1 lit. a), w szczególności w celu złagodzenia skutków zniesienia preferencji w krajach partnerskich wykazujących wysoki i rosnący poziom nierówności; lub

b) dwustronną współpracę:

(i) z krajami partnerskimi, które nie są krajami o wyższych średnich dochodach, zgodnie z wykazem opracowanym przez OECD/DAC, lub których produkt krajowy brutto nie stanowi więcej niż 1 % światowego produktu krajowego brutto; oraz

(ii) w wyjątkowych przypadkach, w tym w celu stopniowego wycofywania pomocy rozwojowej w formie dotacji, można także podjąć dwustronną współpracę z ograniczoną liczbą krajów partnerskich, jeżeli jest to należyście uzasadnione na podstawie art. 3 ust. 2. Stopniowe wycofywanie przebiega w ścisłej koordynacji z innymi darczyńcami. Zakończeniu tego rodzaju współpracy towarzyszy, w stosownych przypadkach, dialog polityczny z zainteresowanymi krajami, skupiający się na potrzebach najuboższych i najsłabszych grup.

3. Służąc realizacji celów przewidzianych w art. 2, programy geograficzne dotyczą obszarów współpracy określonych w Konsensusie europejskim oraz jego później uzgodnionych zmianach, a także z następujących obszarów współpracy:

a) prawa człowieka, demokracja i dobre rządy:

- (i) prawa człowieka, demokracja i praworządność;
- (ii) równość płci, upodmiotowienie kobiet i równość szans dla kobiet;
- (iii) zarządzanie sektorem publicznym na szczeblu centralnym i lokalnym;
- (iv) polityka i administracja podatkowa;
- (v) walka z korupcją;
- (vi) społeczeństwo obywatelskie i władze lokalne;
- (vii) propagowanie i ochrona praw dzieci.

b) Zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu wzrost gospodarczy na rzecz rozwoju społecznego:

- (i) zdrowie, edukacja, zabezpieczenie społeczne, zatrudnienie i kultura;
- (ii) otoczenie biznesowe, integracja regionalna i rynki światowe;
- (iii) zrównoważone rolnictwo; bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe;
- (iv) zrównoważona energia;
- (v) zarządzanie zasobami naturalnymi, w tym gospodarowanie gruntami, lasami i wodą;
- (vi) zmiany klimatu i środowisko.

c) Inne obszary mające znaczenie dla rozwoju:

- (i) migracja i azyl;
- (ii) łączenie pomocy humanitarnej ze współpracą na rzecz rozwoju;
- (iii) odporność i ograniczenie ryzyka katastrof;
- (iv) rozwój i bezpieczeństwo, w tym zapobieganie konfliktom.

4. Bardziej szczegółowe informacje na temat obszarów współpracy, o których mowa w ust. 3 przedstawiono w załączniku I.

5. W ramach każdego programu dwustronnego dla danego kraju Unia zasadniczo koncentruje swoją pomoc na maksymalnie trzech sektorach, w miarę możliwości wybranych w uzgodnieniu z danym krajem partnerskim.

Artykuł 6

Programy tematyczne

1. Działania podejmowane w ramach programów tematycznych wnoszą wartość dodaną oraz są komplementarne względem działań finansowanych w ramach programów geograficznych i są z nimi spójne.

2. W odniesieniu do programowania działań tematycznych zastosowanie ma co najmniej jeden następujących warunków:

- a) cele unijnej polityki przewidziane w niniejszym rozporządzeniu nie mogą zostać w stosowny lub skuteczny sposób osiągnięte za pomocą programów geograficznych, w tym — w stosownych przypadkach — gdy brakuje takiego programu lub został on zawieszony lub nie ma porozumienia w sprawie działania z danym krajem partnerskim;
- b) działania dotyczą inicjatyw ogólnosiwiatowych wspierających cele dotyczące rozwoju uzgodnione na szczeblu międzynarodowym lub globalne dobra publiczne i wyzwania o skali światowej;

- c) działania mają charakter multiregionalny, wielokrajowy lub przekrojowy;
- d) działania wdrażają innowacyjne polityki lub inicjatywy w celu dostarczania informacji na potrzeby przyszłych działań;
- e) działania dotyczą priorytetu unijnej polityki lub międzynarodowego zobowiązania albo zaangażowania Unii istotnego dla współpracy na rzecz rozwoju.

3. O ile przepisy niniejszego rozporządzenia nie przewidują inaczej, bezpośrednimi beneficjentami działań tematycznych są kraje lub terytoria określone w art. 1 ust. 1 lit. b) i w tych krajach lub na tych terytoriach działania te są prowadzone. Działania takie można prowadzić poza tymi krajami lub terytoriami, jeżeli w ten sposób można najskuteczniej osiągnąć cele danego programu.

Artykuł 7

Globalne dobra publiczne i wyzwania o skali światowej

1. Celem unijnej pomocy w ramach programu „Globalne dobra publiczne i wyzwania o skali światowej” jest wspieranie działań w dziedzinach wybranych spośród następujących:

- a) środowisko i zmiany klimatu;
- b) zrównoważona energia;
- c) rozwój społeczny, w tym godna praca, sprawiedliwość społeczna i kultura;
- d) bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe oraz zrównoważone rolnictwo; oraz
- e) migracja i azyl.

2. Bardziej szczegółowe informacje na temat obszarów współpracy, o których mowa w ust. 1 przedstawiono w części A załącznika II.

Artykuł 8

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i władze lokalne

1. Celem unijnej pomocy w ramach programu Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i władze lokalne jest wzmocnienie organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych w krajach partnerskich oraz, w przypadkach przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu, w Unii i u beneficjentów kwalifikujących się na mocy rozporządzenia (UE) nr 231/2014.

Działania objęte finansowaniem podejmowane są przede wszystkim przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego i władze lokalne. W stosownych przypadkach, aby zapewnić ich skuteczność, działania mogą być prowadzone przez inne podmioty na rzecz zainteresowanych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych.

2. Bardziej szczegółowe informacje na temat obszarów współpracy objętych niniejszym artykułem znajdują się w części B załącznika II.

Artykuł 9

Program panafrykański

1. Celem unijnej pomocy w ramach programu panafrykańskiego jest wspieranie strategicznego partnerstwa między Afryką a Unią oraz późniejszych jego zmian i uzupełnień w celu objęcia nim działań o charakterze transregionalnym, kontynentalnym lub globalnym prowadzonych w Afryce i z Afryką.

2. Program panafrykański stanowi uzupełnienie innych programów na mocy niniejszego rozporządzenia oraz innych instrumentów finansowania działań zewnętrznych Unii, w szczególności Europejskiego Funduszu Rozwoju i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i jest z nimi spójny.

3. Bardziej szczegółowe informacje na temat obszarów współpracy objętych niniejszym artykułem znajdują się w załączniku III.

TYTUŁ III

PROGRAMOWANIE I ALOKACJA ŚRODKÓW FINANSOWYCH

Artykuł 10

Ramy ogólne

1. W przypadku programów geograficznych opracowuje się wieloletnie programy indykatywne dla każdego z krajów i regionów partnerskich na podstawie dokumentu strategicznego zgodnie z art. 11.

W przypadku programów tematycznych opracowuje się wieloletnie programy indykatywne zgodnie z art. 13.

Panafrykański wieloletni program indykatywny opracowuje się zgodnie z art. 14.

2. Komisja przyjmuje, w drodze aktów wykonawczych, środki wykonawcze, o których mowa w art. 2 rozporządzenia (UE) nr 236/2014, na podstawie dokumentów programowych, o których mowa w art. 11, 13 i 14 niniejszego rozporządzenia.

3. Unijne wsparcie może również przyjąć formę środków nieujętych w dokumentach programowych, o których mowa w art. 11, 13 i 14 niniejszego rozporządzenia, zgodnie z art. 2 rozporządzenia (UE) nr 236/2014.

4. Unia i państwa członkowskie przeprowadzają wzajemne konsultacje na wczesnym etapie procesu programowania i podczas tego procesu w celu promowania zgodności, komplementarności i spójności działań podejmowanych w ramach współpracy. Takie konsultacje mogą prowadzić do wspólnego programowania Unii i państw członkowskich. Unia prowadzi konsultacje również z innymi darczyńcami i partnerami w dziedzinie rozwoju, w tym z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, władz lokalnych i innych podmiotów wdrażających. Parlament Europejski otrzymuje stosowne informacje.

5. Przy programowaniu na mocy niniejszego rozporządzenia zwraca się należyta uwagę na kwestie praw człowieka i demokracji w krajach partnerskich.

6. Można zachować rezerwę nieprzydzielonych środków finansowych, określoną niniejszym rozporządzeniem, aby zapewnić stosowną reakcję Unii w razie nieprzewidzianych okoliczności, szczególnie w sytuacjach niestabilnych, kryzysowych i pokryzysowych, a także by umożliwić synchronizację z cyklem strategii krajów partnerskich oraz zmiany indykatywnych alokacji po dokonaniu przeglądów zgodnie z art. 11 ust. 5, art. 13 ust. 2 i art. 14 ust. 3. Z zastrzeżeniem późniejszej lub powtórnej alokacji, zgodnie z procedurami przewidzianymi art. 1, sposób wykorzystania tych środków finansowych określa się w terminie późniejszym, zgodnie z przepisami rozporządzenia (UE) nr 236/2014.

Nierozdysponowana część środków finansowych na poziomie każdego rodzaju programu nie przekracza 5 %, poza przypadkami synchronizacji oraz krajów, o których mowa w art. 12 ust. 1.

7. Bez uszczerbku dla art. 2 ust. 3 Komisja może przewidzieć konkretną alokację środków finansowych przeznaczoną na udzielenie krajom i regionom partnerskim pomocy w zacieśnianiu współpracy z sąsiadującymi najbardziej oddalonymi regionami Unii.

8. We wszelkim programowaniu lub w przeglądach programów przeprowadzanych po opublikowaniu sprawozdania śródkresowego, o którym mowa w art. 17 rozporządzenia (UE) nr 236/2014, uwzględnia się wyniki, ustalenia i wnioski tego sprawozdania.

Artykuł 11

Dokumenty programowe programów geograficznych

1. Podczas przygotowywania, wdrażania i przeglądu wszystkich dokumentów programowych na mocy niniejszego artykułu stosowane są zasady spójności polityki na rzecz rozwoju i zasady skuteczności pomocy: mianowicie własność demokratyczna, partnerstwo, koordynacja, harmonizacja, dostosowanie do systemów kraju partnerskiego lub systemów regionalnych, przejrzystość, wzajemna rozliczalność oraz ukierunkowanie na rezultaty, zgodnie z art. 3 ust. 4–8. Okres programowania jest w miarę możliwości zsynchronizowany z cyklami strategii kraju partnerskiego.

Dokumenty programowe programów geograficznych, w tym wspólne dokumenty programowe, są w największym możliwym zakresie oparte na dialogu Unii, państw członkowskich i danego kraju lub regionu partnerskiego, z udziałem parlamentów narodowych lub regionalnych, a także społeczeństwa obywatelskiego,

władz lokalnych oraz innych podmiotów, co służy zwiększeniu poczucia własności za proces oraz zachęcaniu do wspierania krajowych strategii rozwoju, w szczególności tych mających na celu ograniczanie ubóstwa.

2. Dokumenty strategiczne są sporządzane dla danego kraju lub regionu partnerskiego przez Unię w celu zapewnienia spójnych ram współpracy na rzecz rozwoju między Unią a tym krajem lub regionem partnerskim, zgodnie z określonymi w niniejszym rozporządzeniu przepisami dotyczącymi ogólnego celu i zakresu stosowania, celów, zasad i polityki.

3. Dokumenty strategiczne nie będą wymagane w przypadku:

a) krajów posiadających krajową strategię rozwoju w formie narodowego planu rozwoju lub podobnego dokumentu dotyczącego rozwoju, zatwierdzonych przez Komisję jako podstawa odpowiednich wieloletnich programów indykatywnych, w czasie przyjęcia ostatniego z wymienionych dokumentów;

b) krajów lub regionów, dla których sporządzono wspólny dokument ramowy ustanawiający kompleksową unijną strategię, zawierający konkretny rozdział na temat polityki na rzecz rozwoju;

c) krajów lub regionów, dla których między Unią a państwami członkowskimi został uzgodniony wspólny wieloletni dokument programowy;

d) regionów, które mają strategię wspólnie uzgodnioną z Unią;

e) krajów, w których Unia zamierza zsynchronizować swoją strategię z nowym krajowym cyklem rozpoczynającym się przed dniem 1 stycznia 2017 r.; w takich przypadkach wieloletni program indykatywny na okres przejściowy między dniem 1 stycznia 2014 r. a początkiem nowego krajowego cyklu obejmuje reakcję Unii dotyczącą tego kraju;

f) krajów lub regionów otrzymujących na mocy niniejszego rozporządzenia alokację unijnych środków finansowych w wysokości nieprzekraczającej 50 000 000 EUR na lata 2014–2020.

W przypadkach, o których mowa w akapicie pierwszym lit. b) i f) wieloletni program indykatywny dla danego kraju lub regionu obejmuje strategię Unii na rzecz rozwoju dotyczącą tego kraju lub regionu.

4. Dokumenty strategiczne są poddawane przeglądowi śródkresowemu lub w razie konieczności przeglądowi ad hoc, które w stosownych przypadkach przeprowadza się zgodnie z zasadami i procedurami określonymi w umowach o partnerstwie i współpracy, zawartych z danymi krajami lub regionami partnerskimi.

5. Wieloletnie programy indykatywne dla programów geograficznych opracowuje się dla poszczególnych krajów lub regionów otrzymujących indykatywne alokacje finansowe unijnych środków finansowych na podstawie niniejszego rozporządzenia. Z wyjątkiem krajów lub regionów, o których mowa w ust. 3 akapit pierwszy lit. e) i f), dokumenty te sporządza się na podstawie dokumentów strategicznych lub równoważnych dokumentów, o których mowa w ust. 3.

Do celów niniejszego rozporządzenia, wspólny wieloletni dokument programowy, o którym mowa w ust. 3 akapit pierwszy lit. c) niniejszego artykułu, można uznać za wieloletni program indykatywny, pod warunkiem, że jest on zgodny z zasadami i warunkami ustalonymi w niniejszym ustępie, włącznie z indykatywną alokacją środków finansowych i z procedurami przewidzianymi w art. 15,

W wieloletnich programach indykatywnych dla programów geograficznych, określa się priorytetowe obszary wybrane do finansowania przez Unię, szczegółowe cele, oczekiwane rezultaty, jasne, szczegółowe i przejrzyste wskaźniki postępów, a także indykatywne alokacje finansowe, zarówno całkowite, jak i w podziale na priorytetowe dziedziny oraz, w stosownych przypadkach, na formy udzielania pomocy.

Komisja przyjmuje wieloletnie indykatywne alokacje finansowe w ramach poszczególnych programów geograficznych, zgodnie z ogólnymi zasadami określonymi w niniejszym rozporządzeniu, na podstawie kryteriów ustanowionych w art. 3 ust. 2 i przy uwzględnieniu specyfiki poszczególnych programów, a oprócz niej także szczególnych trudności krajów lub regionów znajdujących się w sytuacji kryzysowej, podatnych na zagrożenia, niestabilnych, będących w sytuacji konfliktu lub narażonych na katastrofy.

W stosownych przypadkach alokacje finansowych mogą być podane w postaci przedziału od — do lub część środków finansowych może pozostać nierozdysponowana. Nie można przewidywać żadnych indykatywnych alokacji finansowych na lata następujące po okresie 2014–2020, chyba że wyraźnie określono, że środki należą do zasobów udostępnianych na te kolejne lata.

Wieloletnie programy indykatywne dla programów geograficznych można w razie potrzeby poddawać przeglądowi, w tym do celów skutecznego wdrażania uwzględniając przeglądy śródkresowe lub przeglądy ad hoc dokumentów strategicznych stanowiących podstawę tych programów.

Indykatywne alokacje finansowe, priorytety, szczegółowe cele, oczekiwane rezultaty, wskaźniki postępów i, w stosownych przypadkach, formy udzielania pomocy, można także dostosowywać w następstwie przeglądów, w szczególności w konsekwencji sytuacji kryzysowej lub pokryzysowej.

Przeglądy takie powinny dotyczyć potrzeb, a także zaangażowania i postępów w odniesieniu do uzgodnionych celów rozwojowych, w tym celów w zakresie praw człowieka, demokracji, praworządności i dobrych rządów.

6. Komisja przedstawia sprawozdania dotyczące wspólnego programowania prowadzonego z państwami członkowskimi w ramach sprawozdania średniookresowego, o którym mowa w art 17 rozporządzenia (UE) nr 236/2014, a także — jeżeli nie udało się w pełni doprowadzić do wspólnego programowania — umieszcza w nich zalecenia.

Artykuł 12

Programowanie dla krajów i regionów znajdujących się w sytuacji kryzysowej, pokryzysowej lub niestabilności

1. Przy opracowywaniu dokumentów programowych dla krajów i regionów znajdujących się w sytuacji kryzysowej, pokryzysowej lub niestabilności, lub podatnych na klęski żywiołowe bierze się należyte pod uwagę ich podatność na zagrożenia oraz szczególne potrzeby i okoliczności panujące w danych krajach lub regionach.

Odpowiednią uwagę należy zwrócić na kwestię zapobiegania konfliktom, budowanie państwa i pokoju, działania związane z pojednaniem i odbudową po zakończeniu konfliktu, a także na rolę kobiet i prawa dzieci w tych procesach.

Jeżeli kraje lub regiony partnerskie są bezpośrednio objęte lub dotknięte sytuacją kryzysową, pokryzysową lub niestabilności, szczególny nacisk kładzie się na lepszą koordynację działań wszystkich odpowiednich partnerów w zakresie pomocy doraźnej, odbudowy i rozwoju, dla wspierania przechodzenia od sytuacji wyjątkowej do fazy rozwoju.

W dokumentach programowych dla krajów i regionów znajdujących się w sytuacji niestabilności lub podatnych na klęski żywiołowe przewiduje się działania mające na celu osiągnięcie stanu gotowości na wypadek klęski żywiołowej i zapobieganie klęskom oraz zarządzanie ich skutkami; odnoszą się one też do kwestii podatności na wstrząsy i służą wzmocnieniu odporności.

2. Z należyte uzasadnionych i pilnych przyczyn, takich jak kryzysy lub bezpośrednie zagrożenie demokracji, praworządności, praw człowieka lub podstawowych wolności, Komisja może przyjąć akty wykonawcze, mające natychmiastowe zastosowanie, zgodnie z procedurą, o której mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 236/2014, aby zmienić dokumenty strategiczne i wieloletnie programy indykatywne, o których mowa w art. 11 niniejszego rozporządzenia.

W wyniku takich przeglądów można zaproponować konkretną i dostosowaną strategię w celu zapewnienia przejścia do fazy długoterminowej współpracy i rozwoju, promowania lepszej koordynacji i przechodzenia od stosowania instrumentów o charakterze humanitarnym do instrumentów polityki na rzecz rozwoju.

Artykuł 13

Dokumenty programowe programów tematycznych

1. W wieloletnich programach indykatorywnych dla programów tematycznych określa się unijną strategię w zakresie danego tematu oraz — w odniesieniu do programu dotyczącego globalnych dóbr publicznych i wyzwań o skali światowej — w zakresie każdego obszaru współpracy, priorytetów wybranych do finansowania przez Unię, szczegółowych celów, oczekiwanych rezultatów, jasnych, szczegółowych i przejrzystych wskaźników postępów, sytuacji międzynarodowej oraz działania głównych partnerów i, w stosownych przypadkach, zasady udzielania pomocy.

W stosownych przypadkach określa się zasoby i priorytety działania w ramach udziału w inicjatywach ogólnosięwiatowych.

Wieloletnie programy indykatorywne dla programów tematycznych stanowią uzupełnienie programów geograficznych i są zgodne z dokumentami strategicznymi, o których mowa w art. 11 ust. 2.

2. Wieloletnie programy indykatorywne dla programów tematycznych określają również indykatorywne alokacje finansowe — całkowite oraz w podziale na obszary współpracy i priorytetowe dziedziny. W stosownych przypadkach indykatorywna alokacja finansowa może być podana w postaci przedziału od- do lub część środków finansowych może pozostać nierozdysponowana.

Wieloletnie programy indykatorywne dla programów geograficznych poddaje się przeglądom w razie konieczności w celu zapewnienia skutecznego ich wdrożenia, z uwzględnieniem przeglądów śródkresowych lub *ad hoc*.

Indykatorywne alokacje finansowe, priorytety, szczegółowe cele, oczekiwane rezultaty, wskaźniki postępów, i w stosownych przypadkach, formy udzielania pomocy, można także dostosować w następstwie przeglądów.

Artykuł 14

Dokumenty dotyczące programowania dla programu panafrkańskiego

1. Podczas przygotowywania, wdrażania i przeglądu dokumentów dotyczących programowania dla programu panafrkańskiego na mocy niniejszego artykułu stosowane są zasady skuteczności pomocy określone w art. 3 ust. 4–8.

Dokumenty dotyczące programowania dla programu panafrkańskiego oparte jest na dialogu z udziałem wszystkich zainteresowanych stron, takich jak Parlament Panafrkański.

2. W wieloletnim programie indykatorywnym dla programu panafrkańskiego określa się priorytetowe obszary wybrane do finansowania, szczegółowe cele, oczekiwane rezultaty, jasne, szczegółowe i przejrzyste wskaźniki postępów, a także, w stosownych przypadkach, formy udzielania pomocy.

Wieloletni program indykatorywny dla programu panafrkańskiego jest spójny z programami geograficznymi i tematycznymi.

3. W wieloletnim programie indykatorywnym dla programu panafrkańskiego określa się również indykatorywne alokacje finansowe — całkowite oraz w podziale na obszary współpracy i priorytetowe dziedziny. W stosownych przypadkach indykatorywna alokacja finansowa może być przedstawiona w postaci przedziału od-do.

Wieloletni program indykatorywny dla programu panafrkańskiego zostają w razie potrzeby poddane przeglądowi, w związku z nieprzewidzianymi trudnościami lub problemami z jego wdrażaniem oraz w celu uwzględnienia ewentualnego przeglądu partnerstwa strategicznego.

Artykuł 15

Zatwierdzanie dokumentów strategicznych i przyjmowanie wieloletnich programów indykatorywnych

1. Komisja zatwierdza dokumenty strategiczne, o których mowa w art. 11 i przyjmuje wieloletnie programy indykatorywne, o których mowa w art. 11, 13 i 14 w drodze aktów wykonawczych. Te akty wykonawcze przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 16 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 236/2014. Tę procedurę stosuje się również w przypadku przeglądów, w wyniku których wprowadza się istotne zmiany w strategii lub jej programowaniu.

2. Ze względu na należyte uzasadnioną, szczególnie pilną potrzebę związaną z okolicznościami takimi jak kryzysy lub bezpośrednie zagrożenie dla demokracji, praworządności, praw człowieka lub podstawowych wolności Komisja może dokonać przeglądu dokumentów strategicznych, o których mowa w art. 11 niniejszego rozporządzenia i wieloletnich programów indykatorywnych, o których mowa w art. 11, 13 i 14 niniejszego rozporządzenia zgodnie z procedurą, o której mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 236/2014.

TYTUŁ IV

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 16

Udział państwa trzeciego niekwalifikującego się na mocy niniejszego rozporządzenia

W wyjątkowych i należyte uzasadnionych przypadkach oraz bez uszczerbku dla art. 2 ust. 3 niniejszego rozporządzenia, w celu zapewnienia spójności i skuteczności unijnego finansowania lub wspierania współpracy regionalnej lub transregionalnej, Komisja może — w ramach wieloletnich programów indykatorywnych zgodnie z art. 15 niniejszego rozporządzenia lub odnośnymi środkami wykonawczymi zgodnie z art. 2 rozporządzenia(UE) nr 236/2014 – podjąć decyzję o rozszerzeniu zakresu kwalifikowalności działań na kraje i terytoria, które inaczej nie kwalifikowałyby się do otrzymania środków finansowych zgodnie z art. 1 niniejszego rozporządzenia, jeżeli działania przewidziane do realizacji mają charakter ogólnosięwiatowy, regionalny, transregionalny lub transgraniczny.

Artykuł 17

Przekazanie uprawnień Komisji

1. Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 18 w celu zmiany:

a) informacji szczegółowych dotyczących obszarów współpracy, o których mowa w:

(i) art. 5 ust. 3, określonych w części A i B załącznika I,

(ii) art. 7 ust. 2, określonych w części A załącznika II,

(iii) art. 8 ust. 2, określonych w części B załącznika II,

(iv) art. 9 ust. 3, określonych w załączniku III, szczególności w następstwie szczytów UE–Afryka;

b) indykatywnych alokacji finansowych w ramach programów geograficznych oraz w ramach, określonych w załączniku IV. Zmiany te nie mogą prowadzić do zmniejszenia początkowej kwoty o więcej niż 5 %, z wyjątkiem alokacji określonych w pkt 1 lit. b) załącznika IV.

2. W szczególności, po opublikowaniu przeglądu sprawozdania śródkresowego, o którym mowa w art. 17 rozporządzenia (UE) nr 236/2014, i w oparciu o zalecenia zawarte w tym sprawozdaniu, Komisja przyjmie — do dnia 31 marca 2018 r. — akty delegowane, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu.

Artykuł 18

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjęcia aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.

2. Uprawnienia do przyjęcia aktów delegowanych, o których mowa w art. 17, powierza się Komisji na czas obowiązywania niniejszego rozporządzenia.

3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 17 może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna od następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w określonym w tej decyzji późniejszym terminie. Nie wpływa ona na ważność jakichkolwiek już obowiązujących aktów delegowanych.

4. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

5. Przyjęty zgodnie z art. 17 akt delegowany wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 19

Komitet

1. Komisję wspiera komitet („komitet ds. Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju”). Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

2. W obradach komitetu ds. Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju dotyczących kwestii związanych z EBI uczestniczy obserwator z EBI.

Artykuł 20

Pula środków finansowych

1. Pula środków finansowych na wykonanie niniejszego rozporządzenia w latach 2014–2020 wynosi 19 661 639 000 EUR.

Decyzję o wysokości rocznych środków podejmuje Parlament Europejski i Rada w granicach określonych w wieloletnich ramach finansowych.

2. Indykatywne kwoty przeznaczone na każdy z programów, o których mowa w art. 5–9, na lata 2014–2020 określone są w załączniku IV.

3. Zgodnie z art. 18 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1288/2013⁽¹⁾ indykatywna kwota w wysokości 1 680 000 000 EUR z różnych instrumentów finansowania działań zewnętrznych (instrument finansowania współpracy na rzecz rozwoju, Europejski Instrument Sąsiedztwa, Instrument Partnerstwa oraz Instrument Pomocy Przedakcesyjnej) zostanie przeznaczona na działania związane z mobilnością edukacyjną do lub z państw partnerskich, w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 1288/2013 oraz na współpracę i dialog polityczny z organami, instytucjami i organizacjami z tych państw.

Wykorzystanie tych środków finansowych będzie podlegało rozporządzeniu (UE) nr 1288/2013.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1288/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży sportu oraz uchylającego decyzje nr 1719/2006/WE, nr 1720/2006/WE i nr 1298/2008/WE (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 50).

Środki finansowe są udostępniane w ramach dwóch wieloletnich alokacji obejmujących tylko, odpowiednio, pierwsze cztery lata i pozostałe trzy lata. Alokacje tych środków zostaną odzwierciedlone w wieloletnim indykatywnym programowaniu określonym w niniejszym rozporządzeniu, którego dotyczy niniejsze rozporządzenie zgodnie z ustalonymi potrzebami i priorytetami zainteresowanych krajów. Alokacje te mogą zostać zmienione w przypadku istotnych nieprzewidzianych okoliczności lub poważnych zmian politycznych zgodnie z priorytetami zewnętrznymi Unii.

4. Finansowanie w ramach niniejszego rozporządzenia w odniesieniu do działań, o których mowa w ust. 3 nie przekracza 707 000 000 EUR. Środki finansowe pochodzą z alokacji na programy geograficzne, a oraz z wyszczególnieniem oczekiwana dystrybucja regionalna i rodzajów działań zostaną określone. Środki finansowe na podstawie niniejszego rozporządzenia przeznaczone są na finansowanie działań objętych rozporządzeniem (UE) nr 1288/2013 wykorzystywane są na działania z korzyścią dla krajów partnerskich, objętych niniejszym rozporządzeniem, ze szczególnym uwzględnieniem krajów najuboższych. Działania na rzecz mobilności studentów i pracowników finansowane z alokacji w ramach niniejszego rozporządzenia skoncentrowane są na obszarach istotnych z punktu widzenia zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju krajów rozwijających się.

5. Komisja uwzględni w swoim rocznym sprawozdaniu z wykonania niniejszego rozporządzenia, o czym mowa w art. 13 rozporządzenia (UE) nr 236/2014 wykaz wszystkich działań, o których mowa w ust. 3 niniejszego artykułu finansowanych ze środków pochodzących z niniejszego rozporządzenia oraz ich zgodność z celami i zasadami określonymi w art. 2 i 3 niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 21

Europejska Służba Działań Zewnętrznych

Niniejsze rozporządzenie stosuje się zgodnie z decyzją 2010/427/UE.

Artykuł 22

Wejście w życie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie następnego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2020 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Strasburgu dnia 11 marca 2014 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

M. SCHULZ

Przewodniczący

W imieniu Rady

D. KOURKOULAS

Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

OBSZARY WSPÓŁPRACY W RAMACH PROGRAMÓW GEOGRAFICZNYCH

A. WSPÓLNE OBSZARY WSPÓŁPRACY W RAMACH PROGRAMÓW GEOGRAFICZNYCH

Programy geograficzne dotyczą obszarów współpracy określonych poniżej, których nie należy utożsamiać z sektorami. Priorytety zostaną określone zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami w obszarze polityki rozwojowej, w które zaangażowała się Unia, w szczególności z milenijnymi celami rozwoju (MCR) i nowymi celami rozwojowymi uzgodnionymi na szczeblu międzynarodowym na okres po 2015 r., które zmieniają lub zastępują milenijne cele rozwoju, oraz w oparciu o dialog polityczny z każdym kwalifikującym się krajem lub regionem partnerskim.

I. Prawa człowieka, demokracja i dobre rządy

- a) demokracja, prawa człowieka i praworządność
  - (i) wspieranie demokratyzacji i wzmocnienie instytucji demokratycznych, w tym roli parlamentów,
  - (ii) wzmocnienie praworządności i niezależności systemów sądowniczych i systemów ochrony oraz zapewnienie wszystkim nieograniczonego i równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości,
  - (iii) wspieranie przejrzystego i odpowiedzialnego funkcjonowania instytucji i decentralizacja; propagowanie przedstawicielskiego wewnątrzrajowego dialogu społecznego oraz innych dialogów na temat sprawowania rządów i praw człowieka,
  - (iv) propagowanie wolności mediów, w tym na potrzeby nowoczesnych środków komunikacji,
  - (v) wspieranie pluralizmu politycznego, ochrony praw obywatelskich, kulturalnych, gospodarczych, politycznych i społecznych oraz ochrony osób należących do mniejszości i najsłabszych grup społecznych,
  - (vi) wspieranie walki z dyskryminacją i praktykami dyskryminacyjnymi na jakimkolwiek tle, m.in. ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, kastę, religię lub światopogląd, płeć, tożsamość płciową lub orientację seksualną, przynależność do grupy społecznej, niepełnosprawność, stan zdrowia lub wiek,
  - (vii) propagowanie ewidencjonowania ludności, zwłaszcza rejestracji urodzeń i zgonów;
- b) równość płci, wzmocnienie pozycji kobiet i równość szans dla kobiet
  - (i) propagowanie równości płci i równouprawnienia,
  - (ii) ochrona praw kobiet i dziewcząt, w tym poprzez działania przeciwko małżeństwom zawieranych przez dzieci i innym szkodliwym praktykom tradycyjnym, takim jak okaleczanie żeńskich narządów płciowych, i wszelkim formom przemocy wobec kobiet i dziewcząt, oraz wsparcie dla ofiar przemocy ze względu na płeć,
  - (iii) promowanie wzmocnienia pozycji kobiet, w tym ich znaczenia dla rozwoju i budowania pokoju;
- c) zarządzanie sektorem publicznym na szczeblu centralnym i lokalnym
  - (i) wspieranie rozwoju sektora publicznego w celu zapewnienia powszechnego i niedyskryminacyjnego dostępu do podstawowych usług, zwłaszcza w dziedzinie zdrowia i edukacji,
  - (ii) wspieranie programów mających na celu lepsze formułowanie polityki, poprawę zarządzania finansami publicznymi, w tym tworzenie i wzmocnianie organów i środków w zakresie audytu, kontroli i zwalczania nadużyć, a także wzmocnienie rozwoju instytucjonalnego, w tym zarządzania zasobami ludzkimi,
  - (iii) zwiększenie fachowej wiedzy technicznej parlamentów, umożliwiając im ocenę budżetów krajowych oraz wkład w ich tworzenie i nadzór nad nimi, odniesieniu do dochodów krajowych z wydobycia zasobów i z podatków;
- d) polityka i administracja podatkowa
  - (i) wspieranie tworzenia lub wzmocnianie uczciwych, przejrzystych, skutecznych, progresywnych i stabilnych krajowych systemów podatkowych,
  - (ii) zwiększanie potencjału w zakresie monitorowania w krajach rozwijających się w ramach walki z uchylaniem się od opodatkowania i nielegalnymi przepływami finansowymi,
  - (iii) wspieranie tworzenia i rozpowszechniania prac na temat oszustw podatkowych i ich wpływu, zwłaszcza przez organy nadzoru, parlamenty i organizacje społeczeństwa obywatelskiego,

- (iv) wspieranie wielostronnych i regionalnych inicjatyw dotyczących administracji podatkowej i reform podatkowych,
  - (v) wspieranie skuteczniejszego udziału krajów rozwijających się w międzynarodowych strukturach i procesach współpracy podatkowej,
  - (vi) wspieranie wprowadzenia do prawa krajów partnerskich sprawozdawczości według poszczególnych krajów i poszczególnych projektów w celu zwiększenia przejrzystości finansowej;
- e) walka z korupcją
- (i) pomaganie krajom partnerskim w zwalczaniu wszelkich form korupcji, w tym poprzez zachęcanie, zwiększanie świadomości i sprawozdawczość,
  - (ii) zwiększanie zdolności organów kontrolnych i nadzorczych oraz sądownictwa;
- f) społeczeństwo obywatelskie i władze lokalne
- (i) wspieranie budowania potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego, aby wzmocnić ich pozycję i aktywne uczestnictwo w procesie rozwoju, a także promować dialog polityczny, społeczny i gospodarczy;
  - (ii) wspieranie budowania potencjału władz lokalnych i korzystanie z ich fachowej wiedzy w celu propagowania terytorialnego podejścia do rozwoju, w tym procesów decentralizacji;
  - (iii) promowanie otoczenia sprzyjającego zaangażowaniu obywateli i działaniom społeczeństwa obywatelskiego;
- g) propagowanie i ochrona praw dzieci
- (i) wspieranie przyznawania dokumentów prawnych,
  - (ii) wspieranie odpowiedniego i zdrowego stylu życia oraz zdrowego rozwoju do osiągnięcia wieku dorosłego,
  - (iii) zapewnienie powszechnego kształcenia podstawowego.

II. Trwały i sprzyjający włączeniu społecznemu wzrost gospodarczy na rzecz rozwoju społecznego

- a) zdrowie, edukacja, ochrona społeczna, zatrudnienie i kultura
- (i) wspieranie reform sektorowych, które zwiększają dostęp do podstawowych usług społecznych, w szczególności wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych i edukacji, z naciskiem na powiązane MCR i na dostęp do takich usług dla ludzi ubogich oraz grup zmarginalizowanych i szczególnie wrażliwych,
  - (ii) wzmocnienie lokalnego potencjału reagowania na wyzwania globalne, regionalne i lokalne, w tym dzięki wykorzystaniu sektorowego wsparcia budżetowego, wraz ze zintensyfikowanym dialogiem politycznym,
  - (iii) wzmocnienie systemów opieki zdrowotnej, m.in. poprzez wyeliminowanie niedoborów wykwalifikowanych świadczeniodawców, sprawiedliwe finansowanie opieki zdrowotnej i zwiększenie dostępności leków i szczepionek dla ludzi ubogich,
  - (iv) wspieranie pełnej i skutecznej realizacji pekińskiej platformy działania oraz programu działania Międzynarodowej Konferencji na temat Ludności i Rozwoju, a także wyników ich konferencji przeglądowych, i w tym kontekście wspieranie zdrowi i praw seksualnych i prokreacyjnych;
  - (v) zapewnienie adekwatnego zaopatrzenia w dobrej jakości wodę pitną po przystępnych cenach, odpowiednich warunków sanitarnych i higieny,
  - (vi) zwiększenie wsparcia dla wysokiej jakości edukacji oraz równego dostępu do niej,
  - (vii) wspieranie szkoleń zawodowych w celu zwiększenia szans zatrudnienia, a także potencjału w zakresie prowadzenia badań i wykorzystywania ich wyników z korzyścią dla zrównoważonego rozwoju,
  - (viii) wspieranie krajowych systemów ochrony socjalnej i podstawowej ochrony socjalnej, w tym systemów zabezpieczenia społecznego na rzecz systemów opieki zdrowotnej i systemów emerytalnych, z naciskiem na zniwelowanie nierówności,
  - (ix) wspieranie programu godnej pracy i propagowanie dialogu społecznego,
  - (x) działanie na rzecz dialogu międzykulturowego, różnorodności kulturowej oraz poszanowania jednakowej wartości wszystkich kultur,
  - (xi) działanie na rzecz współpracy międzynarodowej w celu pobudzania udziału sektorów kultury we wzroście gospodarczym w krajach rozwijających się, tak aby w pełni wykorzystać jego potencjał do walki z ubóstwem, w tym znalezienie rozwiązań kwestii związanych z dostępem do rynku oraz prawami własności intelektualnej;

- b) otoczenie biznesowe, integracja regionalna i rynki światowe
- (i) wspieranie rozwoju konkurencyjnego lokalnego sektora prywatnego, w tym poprzez budowanie lokalnego potencjału instytucjonalnego i biznesowego,
  - (ii) wspieranie rozwoju lokalnych systemów produkcji i lokalnych przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw ekologicznych,
  - (iii) promowanie małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), mikroprzedsiębiorstw i spółdzielni oraz sprawiedliwego handlu,
  - (iv) wspieranie rozwoju lokalnych, krajowych i regionalnych rynków, w tym rynków dóbr i usług środowiskowych,
  - (v) wspieranie reform ram ustawodawczych i regulacyjnych oraz ich wdrażania,
  - (vi) ułatwianie dostępu do usług biznesowych i finansowych, takich jak mikrokredyty i oszczędności, mikroubezpieczenia i transfer płatności,
  - (vii) wspieranie egzekwowania praw pracowniczych uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym,
  - (viii) ustanowienie i udoskonalenie przepisów prawnych i rejestrów gruntów w celu ochrony prawa własności gruntów oraz praw własności intelektualnej,
  - (ix) promowanie polityk dotyczących badań i innowacji przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
  - (x) promowanie inwestycji, które generują trwałe zatrudnienie, w tym poprzez mechanizmy łączące, z naciskiem na finansowanie dla spółek krajowych i lewarowanie kapitałów krajowych, zwłaszcza na poziomie MŚP, oraz które wspierają rozwój zasobów ludzkich,
  - (xi) poprawa infrastruktury, przy pełnym przestrzeganiu norm społecznych i środowiskowych,
  - (xii) promowanie sektorowych podejść do zrównoważonego transportu, zaspokajanie potrzeb krajów partnerskich, zapewnianie bezpieczeństwa, przystępności cenowej i efektywności transportu, a także minimalizowanie negatywnych skutków dla środowiska,
  - (xiii) współpraca z sektorem prywatnym w celu wzmocnienia społecznie odpowiedzialnego i zrównoważonego rozwoju, promowanie społecznej i środowiskowej odpowiedzialności oraz rozliczalności przedsiębiorstw i dialogu społecznego,
  - (xiv) wspomaganie krajów rozwijających się w działalności handlowej oraz integracji regionalnej i kontynentalnej oraz udzielanie tym krajom pomocy w sprawnym i stopniowym włączeniu do gospodarki światowej,
  - (xv) wspieranie bardziej powszechnego dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu pokonania przepaści cyfrowej;
- c) zrównoważone rolnictwo, bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe
- (i) pomoc w budowaniu odporności krajów rozwijających się na wstrząsy (takie jak niedobory zasobów i dostaw, zmienność cen) oraz zaradzenie problemowi nierówności poprzez zapewnienie ludziom ubogim lepszego dostępu do ziemi, żywności, wody, energii i finansowania bez wyrządzania szkód środowisku;
  - (ii) wspieranie zrównoważonych praktyk rolniczych i stosownych badań naukowych w dziedzinie rolnictwa, a także koncentrowanie się na drobnych producentach rolnych i środkach do życia pochodzących z rolnictwa;
  - (iii) wspieranie kobiet w rolnictwie;
  - (iv) wspieranie działań rządów na rzecz ułatwiania społecznie i ekologicznie odpowiedzialnych inwestycji prywatnych;
  - (v) wspieranie strategicznych podejść do bezpieczeństwa żywnościowego, ze zwróceniem szczególnej uwagi na dostępność żywności, dostęp, infrastrukturę, przechowywanie i żywienie;
  - (vi) zajęcie się kwestią braku bezpieczeństwa żywnościowego i niedożywienia za pomocą podstawowych działań w sytuacjach przejściowych i sytuacjach niestabilności;
  - (vii) wspieranie rozwoju terytorialnego kierowanego przez dany kraj, z udziałem społeczeństwa, zdecentralizowanego i zrównoważonego pod względem środowiskowym;
- d) zrównoważona energia
- (i) poprawa dostępu do nowoczesnych, przystępnych cenowo, zrównoważonych, wydajnych, czystych i usług w zakresie energii odnawialnej;
  - (ii) promowanie lokalnych i regionalnych rozwiązań z zakresu zrównoważonej energii oraz zdecentralizowanej produkcji energii;

- e) zarządzanie zasobami naturalnymi, w tym gospodarowanie gruntami, lasami i wodą, w szczególności:
  - (i) wspieranie procesów i organów nadzorczych oraz popieranie reform w zakresie zarządzania, które promują zrównoważone i przejrzyste gospodarowanie zasobami naturalnymi i ich ochronę;
  - (ii) wspieranie sprawiedliwego dostępu do wody, a także zintegrowanego gospodarowania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami w dorzeczu;
  - (iii) promowanie ochrony i zrównoważonego wykorzystania różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych;
  - (iv) propagowanie zrównoważonych wzorców produkcji i konsumpcji oraz bezpiecznego i zrównoważonego gospodarowania substancjami chemicznymi i odpadami, z uwzględnieniem ich wpływu na zdrowie;
- f) zmiany klimatu i środowisko
  - (i) propagowanie wykorzystywania czystszych technologii i zrównoważonej energii oraz efektywnego gospodarowania zasobami, aby zapewnić rozwój niskoemisyjny, przy jednoczesnym wzmocnieniu standardów środowiskowych;
  - (ii) zwiększenie odporności krajów rozwijających się na skutki zmiany klimatu poprzez wspieranie opierających się na podejściu ekosystemowym środków przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia oraz takich środków zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi;
  - (iii) wspieranie wykonania stosownych wielostronnych porozumień z zakresu środowiska, w szczególności wzmocnienie środowiskowego aspektu ram instytucjonalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz propagowanie ochrony różnorodności biologicznej;
  - (iv) pomoc krajom partnerskim w radzeniu sobie z wyzwaniami związanymi z wysiedleniami i migracją wywołanymi przez skutki zmiany klimatu, a także w odbudowywaniu źródeł utrzymania uchodźców klimatycznych.

III. Inne obszary mające znaczenie dla rozwoju

- a) migracja i azyl
  - (i) wspieranie ukierunkowanych działań mających na celu pełne wykorzystanie związków między migracją, mobilnością, zatrudnieniem i ograniczeniem ubóstwa, aby uczynić z migracji pozytywną siłę napędową rozwoju i ograniczyć drenaż mózgow;
  - (ii) wspieranie krajów rozwijających się w przyjmowaniu długoterminowych polityk dotyczących zarządzania przepływami migracyjnymi, zapewniających poszanowanie praw człowieka migrantów i ich rodzin oraz zwiększających ich ochronę socjalną;
- b) łączenie pomocy humanitarnej ze współpracą na rzecz rozwoju
  - (i) rekonstrukcja i odbudowa, w średnim i długim okresie, regionów i krajów dotkniętych konfliktami, jak również katastrofami spowodowanymi przez człowieka i klęskami żywiołowymi;
  - (ii) prowadzenie średnio- i długofalowych działań mających zapewnić samowystarczalność i integrację lub reintegrację osób wygnanych, łącząc pomoc doraźną, odbudowę i rozwój;
- c) odporność na klęski żywiołowe i zmniejszanie związanego z nimi ryzyka
  - (i) w sytuacjach niestabilności — pomoc w świadczeniu podstawowych usług i budowaniu legalnych, skutecznych i odpornych instytucji państwowych oraz aktywnego i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, we współpracy z danym krajem;
  - (ii) wsparcie prewencyjnego podejścia do niestabilności, konfliktów, klęsk żywiołowych i innych rodzajów kryzysów poprzez wspomoczenie krajów partnerskich i organizacji regionalnych w działaniach na rzecz wzmocnienia systemów wczesnego ostrzegania, a także demokratycznych rządów i budowania potencjału instytucjonalnego;
  - (iii) wspieranie działań na rzecz zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, a także na rzecz gotowości na takie klęski, zapobiegania im oraz zarządzania ich skutkami.
- d) Rozwój i bezpieczeństwo, w tym zapobieganie konfliktom
  - (i) zajęcie się podstawowymi przyczynami konfliktów, w tym ubóstwem, degradacją ziemi i zasobów naturalnych, ich wykorzystywaniem i nierówną dystrybucją oraz nierównym dostępem do nich, słabymi rządami, naruszeniami praw człowieka i różnicami w traktowaniu kobiet i mężczyzn, aby przyczynić się do zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania oraz do budowania pokoju,
  - (ii) promowanie dialogu, uczestnictwa i pojednania w celu propagowania pokoju i zapobiegania wybuchom przemocy, zgodnie z najlepszymi praktykami międzynarodowymi,
  - (iii) promowanie reformy współpracy i polityki w dziedzinach bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości, walki z obrotem środkami odurzającymi i innymi rodzajami nielegalnego handlu, w tym handlu ludźmi, oraz w dziedzinie korupcji i prania pieniędzy.

B. SZCZEGÓLNE OBSZARY WSPÓŁPRACY WEDŁUG REGIONÓW

Pomoc udzielana przez Unię będzie służyć wspieraniu działań i dialogów sektorowych, zgodnie z art. 5 i częścią A niniejszego załącznika oraz ogólnym celem i zakresem stosowania, celem i zasadami ogólnymi niniejszego rozporządzenia. Przedmiotem szczególnej uwagi są obszary opisane poniżej, będące odzwierciedleniem wspólnie uzgodnionych strategii.

I. Ameryka Łacińska

- a) Zachęcanie do działań na rzecz spójności społecznej, w szczególności włączenia społecznego, godnej pracy i sprawiedliwości, równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet;
- b) odniesienie się do kwestii związanych z rządzeniem oraz wspieranie reform politycznych, w szczególności w dziedzinie polityk społecznych, zarządzania finansami publicznymi i podatków, bezpieczeństwa (między innymi w odniesieniu do środków odurzających, przestępczości i korupcji), wzmocnienia dobrych rządów, instytucji publicznych na szczeblu lokalnym, krajowym i regionalnym (między innymi za pomocą innowacyjnych mechanizmów zapewniania współpracy technicznej, np. poprzez TAIEX i programy partnerskie), ochrony praw człowieka, w tym praw mniejszości, ludów tubylczych i potomków Afrykanów poza Afryką, poszanowania podstawowych standardów pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), środowiska, zwalczania dyskryminacji, zwalczania przemocy seksualnej, przemocy ze względu na płeć i wobec dzieci, a także zwalczania produkcji środków odurzających, ich zażywania i obrotu nimi;
- c) wspieranie aktywnego, zorganizowanego i niezależnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmocnienie dialogu społecznego poprzez wsparcie dla partnerów społecznych;
- d) wzmocnianie spójności społecznej, w szczególności poprzez tworzenie i umacnianie trwałych systemów ochrony socjalnej, w tym ubezpieczeń społecznych, a także poprzez reformę fiskalną, zwiększenie potencjału systemów podatkowych i walkę z oszustwami i uchylaniem się od opodatkowania, co przyczynia się do zwiększenia równości i lepszej dystrybucji bogactwa;
- e) wspomaganie państw Ameryki Łacińskiej w wywiązywaniu się z ich zobowiązań dotyczących dotrzymania staranności w dziedzinie zapobiegania zabójstwom kobiet, prowadzenia w ich sprawie dochodzeń, ścigania, karania, zadośćuczynienia za nie i zwracania na nie uwagi;
- f) wspieranie różnych procesów integracji regionalnej oraz tworzenia połączeń między infrastrukturami sieciowymi, z jednoczesnym zapewnieniem komplementarności z działaniami wspieranymi przez EBI i inne instytucje;
- g) działanie na rzecz stworzenia związku między rozwojem a bezpieczeństwem;
- h) wzmocnienie zdolności do zapewnienia powszechnego dostępu do wysokiej jakości podstawowych usług społecznych, szczególnie w sektorze zdrowia i edukacji;
- i) wspieranie polityk w dziedzinie edukacji i tworzenia wspólnego obszaru szkolnictwa wyższego Ameryki Łacińskiej;
- j) zajęcie się kwestią wrażliwości ekonomicznej oraz przyczynianie się do przekształceń strukturalnych poprzez tworzenie silnych partnerstw w sferze otwartych i sprawiedliwych stosunków handlowych, produktywnych inwestycji na rzecz liczniejszych i lepszych miejsc pracy w zielonej gospodarce sprzyjającej włączeniu społecznemu, transferu wiedzy i współpracy w dziedzinie badań naukowych, innowacji i technologii, a także promowanie trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu we wszystkich jego wymiarach, ze szczególnym uwzględnieniem wyzwań związanych z przepływami migracyjnymi, bezpieczeństwem żywnościowym (łącznie ze zrównoważonym rolnictwem i rybołówstwem), zmianą klimatu, zrównoważonymi źródłami energii oraz ochroną i zwiększaniem różnorodności biologicznej oraz usługami ekosystemowymi, między innymi dotyczącymi wód, gleby i lasów; wspieranie rozwoju mikroprzedsiębiorstw oraz MŚP jako głównego źródła wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, rozwoju i miejsc pracy; promowanie pomocy rozwojowej na rzecz wymiany handlowej w celu zapewnienia, by mikroprzedsiębiorstwa oraz MŚP z Ameryki Łacińskiej mogły korzystać z możliwości, jakie oferuje handel międzynarodowy, z uwzględnieniem zmian w ogólnym systemie preferencji taryfowych;
- k) łagodzenie negatywnych skutków, jakie na gospodarkę wielu krajów tego regionu wywrze wyłączenie ich z ogólnego systemu preferencji taryfowych;
- l) zapewnianie podejmowania właściwych działań po zakończeniu stosowania krótkoterminowych środków nadzwyczajnych służących wychodzeniu z sytuacji po klęskach żywiołowych lub kryzysach i realizowanych za pomocą innych instrumentów finansowych.

II. Azja Południowa**(1) Promowanie demokratycznych rządów**

- a) wspieranie procesów demokratycznych, promowanie skutecznych demokratycznych rządów, wzmocnianie instytucji i organów publicznych (również na szczeblu lokalnym), wspieranie skutecznej decentralizacji, restrukturyzacji państwa i procesów wyborczych;
- b) wspieranie rozwoju aktywnego, zorganizowanego i niezależnego społeczeństwa obywatelskiego, w tym mediów; oraz wzmocnianie dialogu społecznego poprzez wsparcie dla partnerów społecznych;

- c) budowanie i wzmocnianie działających zgodnie z prawem, skutecznych i odpowiedzialnych instytucji publicznych, promowanie reform instytucjonalnych i administracyjnych, dobrych rządów i zwalczania korupcji, promowanie zarządzania finansami publicznymi oraz wspieranie praworządności;
  - d) wzmocnianie ochrony praw człowieka, w tym praw mniejszości, migrantów, ludów tubylczych i grup szczególnie wrażliwych, zwalczania dyskryminacji, przemocy seksualnej, przemocy na tle płciowym i wobec dzieci oraz handlu ludźmi.
  - e) ochrona praw człowieka poprzez promowanie reform instytucjonalnych (między innymi dotyczących dobrych rządów i zwalczania korupcji, zarządzania finansami publicznymi, podatków i reformy administracji publicznej) oraz reform legislacyjnych, administracyjnych i regulacyjnych zgodnie ze standardami międzynarodowymi, zwłaszcza w krajach niestabilnych oraz krajach w sytuacji konfliktu i po zakończonym konflikcie;
- (2) Promowanie włączenia i rozwoju społecznego we wszystkich jego wymiarach
- a) zachęcanie do działań na rzecz spójności społecznej, w szczególności włączenia społecznego, godnej pracy i sprawiedliwości oraz równości płci poprzez polityki dotyczące edukacji, zdrowia i inne polityki społeczne;
  - b) wzmocnienie zdolności do zapewnienia powszechnego dostępu do podstawowych usług społecznych, szczególnie w sektorze zdrowia i edukacji; zwiększenie dostępu do edukacji dla wszystkich w celu poszerzenia wiedzy, rozwoju umiejętności oraz zwiększenia szans zatrudnienia na rynku pracy, w tym — w odpowiednich przypadkach — poprzez zajęcie się kwestią nierówności i dyskryminacji ze względu na pracę i pochodzenie, szczególnie dyskryminacji kastowej;
  - c) propagowanie ochrony społecznej i włączenia społecznego, godnej pracy i podstawowych standardów pracy, równouprawnienia i równości płci poprzez polityki dotyczące edukacji, zdrowia i inne polityki społeczne;
  - d) promowanie wysokiej jakości usług kształcenia, szkolenia zawodowego oraz świadczeń zdrowotnych, dostępnych dla wszystkich (w tym dla dziewcząt i kobiet);
  - e) w kontekście powiązania bezpieczeństwa z rozwojem — walka z przemocą ze względu na płeć i pochodzenie, uprowadzaniem dzieci, zwalczanie korupcji i przestępczości zorganizowanej, produkcji i zażywania środków odurzających, a także obrotu nimi oraz innych form nielegalnego handlu;
  - f) tworzenie partnerstw ukierunkowanych na rozwój w sferze rolnictwa, rozwoju sektora prywatnego, handlu, inwestycji, pomocy, migracji, badań naukowych, innowacji i technologii oraz dostarczania dóbr publicznych, mając na celu ograniczenie ubóstwa i włączenie społeczne.
- (3) Wsparcie zrównoważonego rozwoju, zwiększanie odporności południowoazjatyckich społeczeństw na zmianę klimatu i klęski żywiołowe
- a) wspieranie trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu i takich środków do życia, zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich, zrównoważonego rolnictwa i leśnictwa, bezpieczeństwa żywnościowego i żywnościowego;
  - b) promowanie zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych, odnawialnych źródeł energii, ochrony różnorodności biologicznej, gospodarki wodnej i gospodarki odpadami oraz ochrony gleb i lasów;
  - c) przyczynianie się do działań związanych ze zmianą klimatu poprzez wspieranie środków przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia oraz środków zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi;
  - d) wspieranie działań na rzecz zwiększenia dywersyfikacji gospodarczej, konkurencyjności i handlu, rozwoju sektora prywatnego, ze szczególnym naciskiem na mikroprzedsiębiorstwa i MŚP i spółdzielnie;
  - e) promowanie zrównoważonej produkcji i konsumpcji oraz inwestycji w czyste technologie, zrównoważoną energię, transport, zrównoważone rolnictwo i rybołówstwo, ochronę i zwiększanie różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych, między innymi dotyczących wody i lasów, oraz tworzenia godnych miejsc pracy w ekologicznej gospodarce;
  - f) wspieranie gotowości na wypadek klęsk żywiołowych i długoterminowej odbudowy po klęskach, między innymi w dziedzinie bezpieczeństwa żywnościowego i żywnościowego oraz pomocy osobom wygnanym.
- (4) Wsparcie na rzecz integracji i współpracy regionalnej
- a) zachęcanie do integracji i współpracy regionalnej w sposób zorientowany na wyniki poprzez wspieranie integracji i dialogu regionalnego, w szczególności za pośrednictwem Południowoazjatyckiego Stowarzyszenia na rzecz Współpracy Regionalnej i promowanie celów w zakresie rozwoju zawartych w procesie stambulskim („serce Azji”);
  - b) wspieranie skutecznego zarządzania granicami i współpracy transgranicznej w celu promowania zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego w regionach przygranicznych; walka z przestępczością zorganizowaną oraz produkcją i zażywaniem środków odurzających i obrotem nimi;
  - c) wspieranie regionalnych inicjatyw ukierunkowanych na najważniejsze choroby zaraźliwe; działanie na rzecz zapobiegania zagrożeniom dla zdrowia i reagowania na nie, między innymi w odniesieniu do zagrożeń, które powstają na płaszczyźnie styknięcia świata zwierząt i świata ludzi oraz ich różnych środowisk.

III. Azja Północno- i Południowo-Wschodnia

(1) Promowanie demokratycznych rządów

- a) przyczynianie się do demokratyzacji; budowanie i wzmocnianie działających zgodnie z prawem, skutecznych i odpowiedzialnych instytucji i organów publicznych oraz ochrona praw człowieka poprzez promowanie reform instytucjonalnych (między innymi dotyczących dobrych rządów i zwalczania korupcji, zarządzania finansami publicznymi, podatków i reformy administracji publicznej) oraz reform legislacyjnych, administracyjnych i wykonawczych zgodnie ze standardami międzynarodowymi, zwłaszcza w krajach niestabilnych oraz krajach w sytuacji konfliktu i po zakończonym konflikcie;
- b) wzmocnianie ochrony praw człowieka, w tym praw mniejszości i ludów tubylczych, promowanie poszanowania podstawowych standardów pracy, zwalczanie dyskryminacji, przemocy seksualnej, przemocy na tle płciowym i wobec dzieci, w tym dzieci w konfliktach zbrojnych, oraz zajęcie się kwestią handlu ludźmi;
- c) wspieranie struktury Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) w dziedzinie praw człowieka, zwłaszcza prac międzyrządowej komisji ds. praw człowieka przy ASEAN;
- d) budowanie i wzmocnianie działających zgodnie z prawem, skutecznych i odpowiedzialnych instytucji i organów publicznych;
- e) wspieranie aktywnego, zorganizowanego i niezależnego społeczeństwa obywatelskiego; wzmocnianie dialogu społecznego poprzez wsparcie dla partnerów społecznych;
- f) wspieranie działań regionu służących zwiększeniu demokracji, praworządności i bezpieczeństwa obywateli, w tym poprzez reformę wymiaru sprawiedliwości i sektora bezpieczeństwa, oraz promowanie dialogu międzyetnicznego i międzywyznaniowego oraz procesów pokojowych;
- g) w kontekście powiązania bezpieczeństwa z rozwojem — zwalczanie korupcji i przestępczości zorganizowanej, produkcji i zażywania środków odurzających, a także obrotu nimi oraz innych form nielegalnego handlu, oraz wspieranie skutecznego zarządzania granicami i współpracy transgranicznej w celu promowania zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego w regionach przygranicznych; wsparcie na rzecz rozminowywania.

(2) Promowanie włączenia i rozwoju społecznego we wszystkich jego wymiarach

- a) wspieranie spójności społecznej, w szczególności włączenia społecznego, godnej pracy oraz sprawiedliwości i równości płci;
- b) wzmocnienie zdolności do zapewnienia powszechnego dostępu do podstawowych usług społecznych, szczególnie w sektorze zdrowia i edukacji; zwiększenie dostępu do edukacji dla wszystkich w celu poszerzenia wiedzy, rozwoju umiejętności oraz zwiększenia szans zatrudnienia na rynku pracy, w tym — w odpowiednich przypadkach — poprzez zajęcie się kwestią nierówności i dyskryminacji ze względu na pracę i pochodzenie, szczególnie dyskryminacji kastowej;
- c) tworzenie partnerstw ukierunkowanych na rozwój w sferze rolnictwa, rozwoju sektora prywatnego, handlu, inwestycji, pomocy, migracji, badań naukowych, innowacji i technologii oraz dostarczania dóbr publicznych, mając na celu ograniczenie ubóstwa i włączenie społeczne;
- d) wspieranie działań regionu na rzecz zapobiegania zagrożeniom dla zdrowia i reagowania na nie, między innymi w odniesieniu do zagrożeń, które powstają na płaszczyźnie styczności świata zwierząt i świata ludzi oraz ich różnych środowisk;
- e) promowanie edukacji integracyjnej, uczenia i szkolenia się przez całe życie (w tym szkolnictwa wyższego, kształcenia i szkolenia zawodowego) w celu poprawy funkcjonowania rynków pracy;
- f) promowanie bardziej ekologicznej gospodarki oraz trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, zwłaszcza w odniesieniu do rolnictwa, bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego, zrównoważonej energii oraz ochrony i zwiększenia różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych;
- g) w kontekście powiązania bezpieczeństwa z rozwojem — walka z przemocą ze względu na płeć i pochodzenie oraz uprowadzaniem dzieci.

(3) Wspieranie zrównoważonego rozwoju oraz zwiększanie odporności społeczeństw Azji Południowo-Wschodniej na zmianę klimatu i klęski żywiołowe

- a) wspieranie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, promowanie zrównoważonej konsumpcji i produkcji;
- b) wspieranie regionu w działaniach służących włączeniu zmiany klimatu w główny nurt strategii dotyczących zrównoważonego rozwoju, opracowaniu polityk i instrumentów w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, reagowaniu na negatywne skutki zmiany klimatu i poprawie długofalowych inicjatyw współpracy, a także zmniejszeniu podatności na klęski żywiołowe oraz wspieraniu wielosektorowych ram ASEAN w dziedzinie zmiany klimatu: rolnictwo i leśnictwo na rzecz bezpieczeństwa żywnościowego;

- c) z myślą o wzroście ludności i zmieniających się potrzebach konsumentów, wspieranie zrównoważonej konsumpcji i produkcji oraz inwestycji w czyste technologie, w szczególności na szczeblu regionalnym, zrównoważoną energię, transport, zrównoważone rolnictwo i rybołówstwo, ochronę i zwiększanie różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych, między innymi dotyczących wody i lasów, oraz tworzenia godnych miejsc pracy w ekologicznej gospodarce;
  - d) łączenie pomocy doraźnej, odbudowy i rozwoju poprzez zapewnienie podejmowania właściwych działań po zakończeniu stosowania krótkoterminowych środków nadzwyczajnych służących wychodzeniu z sytuacji po klęskach żywiołowych lub kryzysach i realizowanych za pomocą innych instrumentów finansowych; wspieranie gotowości na wypadek klęsk żywiołowych i długoterminowej odbudowy po klęskach, między innymi w dziedzinie bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego oraz pomocy osobom wygnanym.
- (4) Wspieranie integracji i współpracy regionalnej w całej Azji Północno- i Południowo-Wschodniej
- a) zachęcanie do zacieśnienia integracji i współpracy regionalnej w sposób zorientowany na wyniki poprzez wspieranie integracji regionalnej i dialogu regionalnego;
  - b) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej i zdolności ASEAN do połączeń, w tym realizacji związanych z rozwojem celów Wspólnoty Gospodarczej ASEAN, centralnym planem w dziedzinie zdolności do połączeń ASEAN i wizją na okres po 2015 r.;
  - c) wspieranie pomocy związanej z handlem i pomocy rozwojowej na rzecz wymiany handlowej, również w celu zapewnienia, by mikroprzedsiębiorstwa oraz MŚP mogły korzystać z możliwości, jakie oferuje handel międzynarodowy;
  - d) stosowanie dźwigni finansowej do finansowania na rzecz zrównoważonych infrastruktur i sieci sprzyjających integracji regionalnej, włączeniu społecznemu i spójności społecznej oraz trwałemu wzrostowi gospodarczemu, przy jednoczesnym zapewnieniu komplementarności z działaniami wspieranymi przez EBI i inne unijne instytucje finansujące oraz z działaniami innych instytucji w tej dziedzinie;
  - e) wspieranie dialogu między instytucjami i krajami ASEAN a Unią;
  - f) wspieranie regionalnych inicjatyw ukierunkowanych na najważniejsze choroby zaraźliwe; działanie na rzecz zapobiegania zagrożeniom dla zdrowia i reagowania na nie, między innymi w odniesieniu do zagrożeń, które powstają na płaszczyźnie styczności świata zwierząt i świata ludzi oraz ich różnych środowisk.

IV. Azja Środkowa

- a) Jako cele nadrzędne — wsparcie na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz na rzecz spójności społecznej i demokracji;
- b) wspieranie bezpieczeństwa żywnościowego, dostępu do zrównoważonej energii, bezpieczeństwa energetycznego, dostępu do wody i urządzeń sanitarnych dla ludności lokalnej; promowanie i wspieranie gotowości na wypadek klęsk żywiołowych oraz przystosowania się do zmiany klimatu;
- c) wspieranie przedstawicielskich i demokratycznie wybranych parlamentów, promowanie i wspieranie dobrych rządów i procesów demokratycznych; należytego zarządzania finansami publicznymi; praworządności z właściwie funkcjonującymi instytucjami i faktycznym poszanowaniem praw człowieka i równości płci; wspieranie aktywnego, zorganizowanego i niezależnego społeczeństwa obywatelskiego oraz zacieśnianie dialogu społecznego poprzez wsparcie dla partnerów społecznych;
- d) promowanie trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, zajęcie się kwestią nierówności społecznych i regionalnych oraz wspieranie innowacji i technologii, godnej pracy, rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, promowanie dywersyfikacji gospodarczej poprzez wspieranie mikroprzedsiębiorstw i MŚP, przy równoczesnym pobudzaniu rozwoju regulowanej społecznej gospodarki rynkowej, otwartego i sprawiedliwego handlu i inwestycji, w tym reform regulacyjnych;
- e) wspieranie skutecznego zarządzania granicami i współpracy transgranicznej w celu promowania zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego w regionach przygranicznych; w kontekście powiązania bezpieczeństwa z rozwojem — zwalczanie przestępczości zorganizowanej i wszelkich form nielegalnego handlu, w tym zwalczanie produkcji i zażywania środków odurzających, jak również jego negatywnych skutków, w tym HIV/AIDS;
- f) promowanie dwustronnej i regionalnej współpracy, dialogu i integracji, również z krajami objętymi Europejskim Instrumentem Sąsiedztwa i innymi instrumentami Unii służącymi wspieraniu reform politycznych, w tym — w odpowiednich przypadkach — dzięki tworzeniu instytucji, pomocy technicznej (np. TAIEX) i wymianie informacji oraz w ramach partnerstw, a także poprzez kluczowe inwestycje i odpowiednie mechanizmy uruchamiania zasobów finansowych w dziedzinie edukacji, środowiska i energii, niskoemisyjnego rozwoju/odporności na skutki zmiany klimatu;
- g) wzmocnienie zdolności do zapewnienia powszechnego dostępu do wysokiej jakości podstawowych usług społecznych, szczególnie w sektorze zdrowia i edukacji; wspieranie dostępu ludności, zwłaszcza ludzi młodych i kobiet, do zatrudnienia, m.in. poprzez wspieranie kształcenia ogólnego, zawodowego i szkolnictwa wyższego.

V. Bliski Wschód

- a) Zajęcie się kwestiami demokratyzacji i sprawowania rządów (również w dziedzinie podatków), praworządności, praw człowieka i równości płci, podstawowych wolności i równości politycznej, w celu zachęcenia do reform politycznych, walki z korupcją oraz zapewnienia przejrzystości procedur sądowych, a także tworzenia działających zgodnie z prawem, demokratycznych, skutecznych i odpowiedzialnych instytucji publicznych oraz aktywnego, niezależnego i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego; zacieśnianie dialogu społecznego poprzez wsparcie dla partnerów społecznych;
- b) wspieranie społeczeństwa obywatelskiego w walce w obronie podstawowych wolności, praw człowieka i zasad demokratycznych;
- c) propagowanie wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu i wspieranie spójności społecznej i rozwoju społecznego, w szczególności tworzenia miejsc pracy, włączenia społecznego, godnej pracy oraz sprawiedliwości i równości płci; wzmocnienie zdolności do zapewnienia powszechnego dostępu do wysokiej jakości podstawowych usług społecznych, szczególnie w sektorze zdrowia i edukacji; w odpowiednich przypadkach zajęcie się kwestią nierówności i dyskryminacji ze względu na pracę i pochodzenie, szczególnie dyskryminacji kastowej;
- d) wspieranie rozwoju kultury obywatelskiej, szczególnie za pomocą szkoleń, edukacji i uczestnictwa dzieci, ludzi młodych i kobiet;
- e) promowanie zrównoważonych reform gospodarczych i dywersyfikacji gospodarczej, otwartych i sprawiedliwych stosunków handlowych, rozwoju regulowanej i zrównoważonej społecznej gospodarki rynkowej, rentownych i trwałych inwestycji w głównych sektorach (takich jak energia, ze szczególnym uwzględnieniem energii odnawialnej);
- f) promowanie stosunków dobrosąsiedzkich, współpracy regionalnej, regionalnego dialogu i integracji, również z państwami objętymi Europejskim Instrumentem Sąsiedztwa i państwami z rejonu Zatoki Perskiej objętymi Instrumentem Partnerstwa oraz innymi instrumentami Unii poprzez wspieranie wysiłków na rzecz integracji w ramach regionu, zwłaszcza w dziedzinie gospodarki, energii, gospodarki wodnej, transportu i w sprawach dotyczących uchodźców;
- g) promowanie zrównoważonej i sprawiedliwej gospodarki zasobami wodnymi oraz ochrony zasobów wodnych;
- h) podejmowanie działań służących uzupełnianiu zasobów udostępnionych w ramach niniejszego rozporządzenia, którego dotyczy niniejsze rozporządzenie poprzez spójną pracę i wsparcie za pomocą innych instrumentów i polityk unijnych, które mogą koncentrować się na dostępie do unijnego rynku wewnętrznego, mobilności pracowników oraz szerszej integracji regionalnej;
- i) w kontekście powiązania bezpieczeństwa z rozwojem — walka z produkcją i zażywaniem środków odurzających oraz obrotem nimi;
- j) w kontekście powiązania rozwoju z migracją — zarządzanie migracją i udzielanie pomocy wysiedleńcom i uchodźcom.

VI. Inne kraje

- a) Wspieranie umacniania społeczeństwa demokratycznego, dobrych rządów, poszanowania praw człowieka, równości płci i państwa kierującego się zasadami praworządności oraz przyczynianie się do stabilności i integracji regionalnej i kontynentalnej; wspieranie aktywnego, zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego; wzmocnienie dialogu społecznego poprzez wsparcie dla partnerów społecznych;
- b) zapewnianie wsparcia na rzecz działań dostosowawczych, związanych z ustanawianiem różnych stref wolnego handlu;
- c) wspieranie walki z ubóstwem, nierównością i wykluczeniem, między innymi poprzez zaspokajanie podstawowych potrzeb społeczności znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz poprzez promowanie spójności społecznej i polityki redystrybucji w celu zmniejszenia nierówności;
- d) wzmocnienie zdolności do zapewnienia powszechnego dostępu do podstawowych usług społecznych, szczególnie w sektorze zdrowia i edukacji;
- e) poprawa warunków życia i pracy, ze szczególnym uwzględnieniem propagowania programu MOP w sprawie godnej pracy;
- f) zajęcie się kwestią wrażliwości ekonomicznej oraz przyczynianie się do przekształceń strukturalnych, z naciskiem na kwestię godnej pracy, za pomocą trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu i energooszczędnej gospodarce niskoemisyjnej opartej na odnawialnych źródłach energii poprzez tworzenie silnych partnerstw w sferze sprawiedliwych stosunków handlowych, produktywnie inwestycje na rzecz liczniejszych i lepszych miejsc pracy w ekologicznej gospodarce sprzyjającej włączeniu społecznemu, transfer wiedzy i współpracę w dziedzinie badań naukowych, innowacji i technologii, a także promowanie zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu we wszystkich jego wymiarach, ze szczególnym uwzględnieniem wyzwań związanych z przepływami migracyjnymi, mieszkalnictwem, bezpieczeństwem żywnościowym (włącznie ze zrównoważonym rolnictwem i rybołówstwem), zmianą klimatu, zrównoważoną energią oraz ochroną i zwiększaniem różnorodności biologicznej oraz usługami ekosystemowymi, między innymi dotyczącymi wód i gleby;
- g) zajęcie się kwestiami przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć, kwestiami zdrowia, w tym HIV/AIDS i jego skutkami w społeczeństwie.

ZAŁĄCZNIK II

OBSZARY WSPÓŁPRACY W RAMACH PROGRAMÓW TEMATYCZNYCH**A. PROGRAM DOTYCZĄCY GLOBALNYCH DÓBR PUBLICZNYCH I WYZWAŃ O SKALI ŚWIATOWEJ**

Program dotyczący globalnych dóbr publicznych i wyzwań o skali światowej ma na celu zacieśnienie współpracy, poprawę wymiany wiedzy i doświadczeń oraz zwiększenie potencjału krajów partnerskich z myślą o przyczynieniu się do eliminacji ubóstwa, do spójności społecznej i zrównoważonego rozwoju. Niniejszy program jest wykorzystywany w poniższych obszarach współpracy i zapewnia maksymalną synergię między nimi ze względu na ich silne wzajemne powiązanie.

I. Środowisko i zmiany klimatu

- a) przyczynianie się do zewnętrznego wymiaru unijnych polityk dotyczących środowiska i zmiany klimatu, z pełnym poszanowaniem zasady spójności polityki na rzecz rozwoju i innych zasad określonych w TFUE;
- b) podejmowanie na wczesnym etapie prac na rzecz wspierania krajów rozwijających się w realizacji milenijnych celów rozwoju lub ewentualnych kolejnych ram uzgodnionych przez Unię i państwa członkowskie, w zakresie zrównoważonego korzystania z zasobów naturalnych i zrównoważenia środowiskowego;
- c) wprowadzanie w życie unijnych inicjatyw oraz zobowiązań uzgodnionych na poziomie międzynarodowym i regionalnym lub zobowiązań o charakterze transgranicznym, w szczególności w dziedzinie zmiany klimatu, poprzez wspieranie niskoemisyjnych strategii na rzecz osiągnięcia odporności na zmianę klimatu, przy priorytetowym potraktowaniu strategii wspierających różnorodność biologiczną, ochronę ekosystemów i zasobów naturalnych, zrównoważone gospodarowanie m.in. oceanami, gruntami, wodą, rybołówstwem i lasami (np. za pomocą takich mechanizmów jak FLEGT), pustyńnienia, zintegrowanego gospodarowania zasobami wodnymi, należytego gospodarowania chemikaliami i odpadami, efektywnego gospodarowania zasobami i gospodarki ekologicznej;
- d) umacnianie integracji i włączanie celów dotyczących zmiany klimatu i środowiska do głównego nurtu współpracy Unii na rzecz rozwoju poprzez udzielanie wsparcia metodologicznego i wspomaganie prac badawczych prowadzonych na temat krajów rozwijających się, w tych krajach oraz przez te kraje, między innymi w zakresie monitorowania, sprawozdawczości i mechanizmów weryfikacji, mapowania ekosystemów, oceny i wyceny, poszerzania fachowej wiedzy w dziedzinie środowiska oraz promowanie innowacyjnych działań i spójności polityki;
- e) poprawa zarządzania w zakresie środowiska oraz wspieranie rozwoju międzynarodowej polityki w celu poprawy spójności i efektywności globalnych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju poprzez wspieranie regionalnego i międzynarodowego monitorowania i oceny środowiska, a także poprzez propagowanie w krajach rozwijających się skutecznych środków mających na celu przestrzeganie i egzekwowanie wielostronnych porozumień dotyczących środowiska;
- f) włączanie zarówno zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi, jak i przystosowywania się do zmiany klimatu do planowania rozwoju i inwestycji rozwojowych oraz propagowanie realizacji strategii mających na celu zmniejszenie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, takich jak ochrona ekosystemów i przywracanie terenów podmokłych;
- g) uznanie decydującej roli rolnictwa i hodowli zwierząt gospodarskich w politykach dotyczących zmiany klimatu poprzez propagowanie rolnictwa na drobną skalę i hodowli zwierząt gospodarskich jako autonomicznych strategii przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków na południu ze względu na zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych, takich jak woda i pastwiska.

II. Zrównoważona energia

- a) promowanie dostępu do niezawodnych, bezpiecznych, przystępnych cenowo, przyjaznych dla klimatu i zrównoważonych usług energetycznych jako jednego z kluczowych czynników sprzyjających eliminacji ubóstwa oraz wzrostowi gospodarczemu i rozwojowi sprzyjającym włączeniu społecznemu, ze szczególnym naciskiem na wykorzystanie lokalnych i regionalnych odnawialnych źródeł energii oraz na zapewnienie dostępu ludziom ubogim w regionach oddalonych;
- b) propagowanie korzystania w większym zakresie z technologii energii odnawialnej, w szczególności zdecentralizowanych sposobów podejścia, i efektywności energetycznej oraz promowanie strategii zrównoważonego rozwoju niskoemisyjnego;
- c) promowanie bezpieczeństwa energetycznego krajów partnerskich i społeczności lokalnych na przykład poprzez dywersyfikację źródeł energii i tras zaopatrzenia w energię, z uwzględnieniem kwestii zmienności cen, potencjału w zakresie obniżenia emisji, poprawa funkcjonowania rynków, a także wspieranie połączeń międzysystemowych, w szczególności połączeń w zakresie energii elektrycznej, i handlu.

III. Rozwój społeczny, w tym godna praca, sprawiedliwość społeczna i kultura

a) Zdrowie

- (i) działanie na rzecz poprawy stanu zdrowia i dobrostanu ludności w krajach rozwijających się poprzez wspieranie powszechnego i sprzyjającego włączeniu społecznemu dostępu do dobrej jakości podstawowych publicznych placówek, towarów i usług opieki zdrowotnej i świadczenie tych usług w sposób sprawiedliwy i na zasadzie ciągłej od profilaktyki do kuracji po leczeniu i ze szczególnym naciskiem na potrzeby osób należących do grup defaworyzowanych i znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji;
- (ii) wspieranie i kształtowanie programu polityki w zakresie globalnych inicjatyw przynoszących bezpośrednie i znaczące korzyści krajom partnerskim, w sposób zorientowany na rezultaty, z uwzględnieniem skuteczności pomocy i jej wpływu na systemy opieki zdrowotnej, a także zachęcanie krajów partnerskich do intensywniejszego angażowania się w te inicjatywy;
- (iii) wspieranie konkretnych inicjatyw, zwłaszcza na poziomie regionalnym i globalnym, które służą wzmocnieniu systemów opieki zdrowotnej i pomagają krajom w opracowywaniu i wdrażaniu racjonalnej, opartej na dowodach i zrównoważonej krajowej polityki zdrowotnej, oraz w dziedzinach priorytetowych, takich jak zdrowie dzieci i matek, w tym szczepienia i reagowanie na ogólnoswiatowe zagrożenia dla zdrowia (takie jak HIV/AIDS, gruźlica i malaria oraz inne choroby związane z ubóstwem i choroby zaniedbane);
- (iv) wspieranie pełnej i skutecznej realizacji pekińskiej platformy działania oraz programu działania Międzynarodowej Konferencji na temat Ludności i Rozwoju, a także wyników ich konferencji przeglądowych, i w tym kontekście zdrowia i praw seksualnych i prokreacyjnych;
- (v) promowanie, świadczenie i rozszerzanie podstawowych usług oraz zapewnianie pomocy psychologicznej ofiarom przemocy, zwłaszcza kobietom i dzieciom.

b) Edukacja, wiedza i umiejętności:

- (i) wspieranie realizacji uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym celów w dziedzinie edukacji w drodze ogólnoswiatowych inicjatyw i partnerstw, ze szczególnym naciskiem na promowanie wiedzy, umiejętności i wartości, na rzecz zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu;
- (ii) promowanie wymiany doświadczeń, dobrych praktyk i innowacji w oparciu o zrównoważone podejście do rozwoju systemów kształcenia;
- (iii) działanie na rzecz poprawy dostępu do edukacji i podniesienia jej jakości, w szczególności dla osób należących do grup znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, migrantów, kobiet i dziewcząt, osób należących do mniejszości religijnych, osób niepełnosprawnych, osób żyjących w niestabilnych warunkach oraz w krajach, które są najdalej od osiągnięcia globalnych celów; poprawa ukończenia kształcenia podstawowego i przejścia do kształcenia średniego I stopnia.

c) Równość płci, wzmocnienie pozycji kobiet i ochrona praw kobiet i dziewcząt:

- (i) wspieranie programów na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, których celem jest promowanie wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt w życiu gospodarczym i społecznym oraz ich przywództwa i równego udziału w życiu politycznym;
- (ii) wspieranie krajowych, regionalnych i globalnych inicjatyw na rzecz uwzględniania kwestii równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt w strategiach politycznych, planach i budżetach, w tym w międzynarodowych, regionalnych i krajowych ramach na rzecz rozwoju oraz w programie skuteczności pomocy; przyczynianie się do eliminacji praktyk rekrutacyjnych cechujących się uprzedzeniami pod względem płci;
- (iii) zajęcie się problemem przemocy seksualnej i przemocy na tle płciowym, a także wspieranie ofiar tej przemocy.

d) Dzieci i młodzi ludzie:

- (i) zwalczanie handlu dziećmi i wszelkich form przemocy i nadużyć wobec dzieci oraz wszelkich form pracy dzieci, zwalczanie zjawiska zawierania małżeństw przez dzieci oraz propagowanie polityk, które uwzględniają czynniki, na jakie dzieci i młodzież są szczególnie narażone, a także szczególny potencjał dzieci i młodych ludzi, ochronę ich praw, w tym rejestrację urodzeń, i ich interesów, edukację, zdrowie, środki utrzymania, począwszy od kwestii aktywnego uczestnictwa dzieci i młodzieży oraz umacniania ich pozycji;
- (ii) bardziej zdecydowane zwracanie uwagi krajów rozwijających się na opracowywanie strategii politycznych korzystnych dla dzieci i młodych ludzi, zwiększanie możliwości tych krajów w zakresie opracowania tych strategii, a także propagowanie roli dzieci i młodych ludzi jako podmiotów w rozwoju;
- (iii) wspieranie opracowywania konkretnych strategii i działań dotyczących określonych problemów i wyzwań mających wpływ na dzieci młodych ludzi, zwłaszcza w obszarach zdrowia, edukacji i zatrudnienia, z uwzględnieniem najlepszych interesów dzieci i młodych ludzi przy podejmowaniu wszystkich stosownych działań.

- e) Niedyskryminacja:
- (i) wspieranie lokalnych, regionalnych, krajowych i ogólnopolskich inicjatyw na rzecz propagowania niedyskryminacji ze względu na płeć, tożsamość płciową, pochodzenie rasowe lub etniczne, kastę, religię lub wyznanie, niepełnosprawność, chorobę, wiek i orientację seksualną poprzez opracowywanie polityk, planów i budżetów, a także wymianę dobrych praktyk i wiedzy fachowej;
  - (ii) zapewnienie szerszego dialogu na temat niedyskryminacji i ochrony obrońców praw człowieka;
- f) Zatrudnienie, umiejętności, ochrona społeczna i włączenie społeczne:
- (i) wspieranie działań na rzecz osiągnięcia wysokich poziomów produktywnego i godnego zatrudnienia, w szczególności przy wsparciu racjonalnych polityk i strategii w zakresie edukacji i zatrudnienia, kształcenia zawodowego pod kątem szans zatrudnienia i dostosowanego do potrzeb i perspektyw lokalnego rynku pracy, warunków pracy, między innymi w gospodarce nieformalnej, promowanie godnej pracy w oparciu o podstawowe standardy pracy MOP, łącznie ze zwalczaniem pracy dzieci, oraz promowanie dialogu społecznego, a także ułatwianie mobilności pracowników, przy jednoczesnym poszanowaniu i propagowaniu praw migrantów;
  - (ii) wzmacnianie spójności społecznej, w szczególności poprzez tworzenie i umacnianie trwałych systemów ochrony socjalnej, w tym systemów ubezpieczeń społecznych dla osób żyjących w ubóstwie, a także poprzez reformę fiskalną, zwiększenie potencjału systemów podatkowych i walkę z oszustwami i uchylaniem się od opodatkowania, co przyczynia się do zwiększenia równości i lepszej dystrybucji bogactwa;
  - (iii) wzmacnianie włączenia społecznego i równości płci poprzez współpracę w zakresie zapewniania równego dostępu do podstawowych usług, zatrudnienia dla wszystkich, działania na rzecz wzmocnienia pozycji i poszanowania praw określonych grup, w szczególności migrantów, dzieci i młodych ludzi, osób niepełnosprawnych, kobiet, ludów tubylczych i osób należących do mniejszości, w celu zapewnienia, by grupy te mogły uczestniczyć i uczestniczyły w tworzeniu bogactwa i różnorodności kulturowej oraz by korzystały z ich możliwości.
- g) Wzrost gospodarczy, zatrudnienie i angażowanie sektora prywatnego
- (i) wspieranie działań służących stworzeniu liczniejszych i lepszych miejsc pracy poprzez rozwijanie konkurencyjności i odporności lokalnych mikroprzedsiębiorstw i MŚP oraz wspieranie ich integracji z gospodarką lokalną, regionalną i światową, pomaganie krajom rozwijającym się w integracji z regionalnymi i wielostronnymi systemami handlu;
  - (ii) rozwijanie lokalnego rzemiosła, które służy zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego;
  - (iii) rozwijanie społecznie i ekologicznie odpowiedzialnego lokalnego sektora prywatnego i poprawa otoczenia biznesowego;
  - (iv) wspieranie skutecznych polityk gospodarczych, które wspierają rozwój lokalnej gospodarki i lokalnych gałęzi przemysłu, w kierunku ekologicznej gospodarki sprzyjającej włączeniu społecznemu, efektywnego gospodarowania zasobami oraz zrównoważonym procesom konsumpcji i produkcji;
  - (v) promowanie wykorzystywania komunikacji elektronicznej jako narzędzia wspierania wzrostu gospodarczego sprzyjającego ubogim we wszystkich sektorach w celu pokonania przepaści cyfrowej między krajami rozwijającymi się a krajami uprzemysłowionymi i w krajach rozwijających się, mając na względzie stworzenie odpowiedniej polityki i ram regulacyjnych w tym obszarze oraz promowanie rozwoju niezbędnej infrastruktury i korzystania z usług i aplikacji w oparciu o technologie informacyjno-kommunikacyjne;
  - (vi) promowanie włączenia społecznego pod względem finansowym poprzez propagowanie dostępu do usług finansowych, takich jak mikrokredyty i oszczędności, mikroubezpieczenia i transfer płatności, oraz skuteczne korzystanie z tych usług przez mikroprzedsiębiorstwa i MŚP oraz gospodarstwa domowe, w szczególności grupy defaworyzowane i grupy znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji.
- h) Kultura:
- (i) działanie na rzecz dialogu międzykulturowego, różnorodności kulturowej oraz poszanowania jednakowej wartości wszystkich kultur;
  - (ii) działanie na rzecz współpracy międzynarodowej w celu pobudzania udziału sektorów kultury we wzroście gospodarczym w krajach rozwijających się, tak aby w pełni wykorzystać potencjał tego wkładu w zakresie walki z ubóstwem, w tym znalezienie rozwiązań kwestii związanych z dostępem do rynku oraz prawami własności intelektualnej;
  - (iii) propagowanie poszanowania społecznych, kulturowych i duchowych wartości ludów tubylczych oraz mniejszości w celu zwiększenia równości i sprawiedliwości w społeczeństwach wieloetnicznych zgodnie z powszechnymi prawami człowieka, które przysługują każdemu człowiekowi, w tym ludom tubylczym i osobom należącym do mniejszości;
  - (iv) wspieranie kultury jako obiecującego sektora gospodarki z punktu widzenia rozwoju i wzrostu gospodarczego.

IV. Bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe oraz zrównoważone rolnictwo

Współpraca w tym obszarze ma zacieśniać współpracę, poprawę wymiany wiedzy i doświadczenia oraz zwiększanie potencjału krajów partnerskich w dziedzinach stanowiących cztery filary bezpieczeństwa żywnościowego przy zastosowaniu podejścia uwzględniającego płeć: dostępność żywności (produkcja), dostęp (m.in. grunt, infrastruktura na potrzeby transportu żywności z obszarów, w których występują nadwyżki, do obszarów dotkniętych niedoborem żywności, rynki, ustanowienie krajowych rezerw żywności, siatki bezpieczeństwa), wykorzystanie (interwencje w zakresie żywienia prowadzone ze świadomością potrzeb społecznych) i stabilność, odnosząc się również do kwestii sprawiedliwego handlu, traktując w sposób priorytetowy pięciu wymiarów: rolnictwa na drobną skalę i hodowli zwierząt gospodarskich, przetwarzania żywności w celu stworzenia wartości dodanej, zarządzania, integracji regionalnej oraz mechanizmów wsparcia dla najsłabszych grup ludności przez:

- a) promowanie rozwoju zrównoważonego rolnictwa na drobną skalę i hodowli zwierząt gospodarskich poprzez zapewnianie bezpiecznego dostępu, w oparciu o podejście ekosystemowe, do niskoemisyjnej i odpornej na zmianę klimatu technologii (między innymi technologii informacyjno-komunikacyjnych), poprzez uznanie, wspieranie i wzmocnienie lokalnych i niezależnych strategii przystosowywania się do zmiany klimatu, a także poprzez możliwości rozwoju działalności i usługi techniczne, programy rozwoju obszarów wiejskich, rentowne i odpowiedzialne środki inwestycyjne, zgodnie z wytycznymi międzynarodowymi, zrównoważoną gospodarkę gruntami i zasobami naturalnymi, ochronę prawa ludności do ziemi w rozmaitych formach oraz dostęp do gruntów dla ludności lokalnej, ochrona różnorodności genetycznej, w sprzyjających warunkach gospodarczych;
- b) wspieranie działań na rzecz odpowiedzialnego pod względem środowiskowym i społecznym kształtowania polityki oraz zarządzania odpowiednimi sektorami, roli podmiotów publicznych i niepublicznych w dziedzinie regulacji i korzystania z dóbr publicznych, ich zdolności organizacyjnych, organizacji zawodowych i instytucji;
- c) zwiększanie bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego poprzez odpowiednie polityki, łącznie z ochroną różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych, polityki przystosowywania się do zmiany klimatu, wzmocnienie systemów informacyjnych, zapobieganie kryzysom oraz zarządzanie nimi, a także doskonalenie strategii na rzecz żywienia skierowanych do słabszych grup społecznych, które uruchamiają zasoby niezbędne do realizacji podstawowych działań mogących zapobiec dużej większości przypadków niedożywienia;
- d) promowanie bezpiecznych i zrównoważonych praktyk w całym łańcuchu dostaw żywności i pasz.

V. Migracja i azyl

Współpraca w tym obszarze ma zacieśniać dialog polityczny, współpracę, poprawę wymiany wiedzy i doświadczeń, a także zwiększanie potencjału krajów partnerskich, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych, aby wspierać mobilność osób, która stanowi pozytywny element rozwoju społecznego. Współpraca w tym obszarze, której podstawą jest podejście oparte na prawach obejmujące wszystkie prawa człowieka — zarówno prawa obywatelskie i polityczne lub gospodarcze, społeczne czy kulturalne — zajmie się wyzwaniem związanym z przepływami migracyjnymi, w szczególności migracją na osi południe-południe, sytuacją migrantów podatnych na zagrożenia, takich jak osoby małoletnie bez opieki, ofiary handlu ludźmi, osoby ubiegające się o azyl, migrantki, a także sytuacją dzieci, kobiet i rodzin pozostałych w krajach pochodzenia poprzez:

- a) promowanie zarządzania migracją na wszystkich szczeblach, ze szczególnym uwzględnieniem społecznych i gospodarczych skutków migracji, oraz uznanie kluczowej roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym diaspor, i władz lokalnych w działaniach związanych z migracją jako ważnym elementem strategii rozwoju;
- b) zapewnienie lepszego zarządzania przepływami migracyjnymi we wszystkich ich wymiarach, w tym poprzez wzmocnienie potencjału rządów i innych stosownych zainteresowanych stron w krajach partnerskich w takich dziedzinach jak: legalna migracja i mobilność; zapobieganie nielegalnej migracji, przemytowi migrantów i handlowi ludźmi; ułatwianie trwałego powrotu nielegalnych migrantów i wspieranie dobrowolnych powrotów i reintegracji; zdolności w zakresie zintegrowanego zarządzania granicami; oraz ochrona międzynarodowa i azyl;
- c) dążenie do maksymalizacji wpływu, jaki na rozwój ma zwiększona regionalna i globalna mobilność ludzi, a w szczególności dobrze zarządzana migracja pracowników; poprawa integracji migrantów w krajach przeznaczenia, promowanie i zapewnianie ochrony praw migrantów i ich rodzin poprzez pomoc w formułowaniu i realizowaniu racjonalnych regionalnych i krajowych polityk migracyjnych i azylowych, poprzez włączanie wymiaru migracji do innych polityk regionalnych i krajowych, a także poprzez wsparcie udziału organizacji migrantów i władz lokalnych w formułowaniu polityki i monitorowaniu procesu jej realizacji;
- d) działanie na rzecz lepszego zrozumienia kwestii powiązania migracji z rozwojem, w tym społecznych i gospodarczych skutków polityki państwowej czy to w dziedzinie migracji/azyłu czy też w innych sektorach;
- e) zwiększanie zdolności krajów partnerskich w zakresie azylu i przyjmowania migrantów.

Współpraca w tym obszarze będzie zarządzana spójnie z Funduszem Azylu Migracji i Integracji oraz Funduszem Bezpieczeństwa Wewnętrznego, przy pełnym poszanowaniu zasady spójności polityki na rzecz rozwoju.

B. PROGRAM DOTYCZĄCY ORGANIZACJI SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO I WŁADZ LOKALNYCH

Zgodnie z wnioskami płynącymi z inicjatywy Komisji na rzecz zorganizowanego dialogu i wsparciem Unii na rzecz praw człowieka, demokracji, i dobrych rządów, celem niniejszego programu jest wzmocnienie organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych w krajach partnerskich oraz, o ile przewidziano tak w niniejszym rozporządzeniu, w Unii, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących. Ma on promować warunki sprzyjające udziałowi obywateli i działaniom społeczeństwa obywatelskiego oraz współpracy, wymianie wiedzy i doświadczenia oraz zwiększeniu potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych w krajach partnerskich na rzecz uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym celów rozwoju.

Do celów niniejszego rozporządzenia „organizacje społeczeństwa obywatelskiego” to podmioty niepubliczne, niekomercyjne działające niezależnie i na zasadzie rozliczalności; zaliczają się do nich: organizacje pozarządowe, organizacje reprezentujące ludy tubylcze, organizacje reprezentujące mniejszości narodowe lub etniczne, organizacje diaspor, organizacje migrantów w krajach partnerskich, lokalne zrzeszenia handlowców i grupy obywatelskie, spółdzielnie, stowarzyszenia pracodawców, związki zawodowe (partnerzy społeczni), organizacje reprezentujące interesy gospodarcze i społeczne, organizacje zwalczające korupcję i nadużycia finansowe oraz działające na rzecz dobrych rządów, organizacje praw obywatelskich oraz organizacje zwalczające dyskryminację, organizacje lokalne (również sieci) zaangażowane w zdecentralizowaną współpracę i integrację regionalną, organizacje konsumenckie, organizacje kobiece i młodzieżowe, organizacje ekologiczne, oświatowe, kulturalne, badawcze i naukowe, wyższe uczelnie, kościoły oraz związki i wspólnoty religijne, media i wszelkie stowarzyszenia pozarządowe oraz niezależne fundacje, między innymi niezależne fundacje polityczne, które mogą przyczynić się do realizacji celów niniejszego rozporządzenia.

Do celów niniejszego rozporządzenia „władze lokalne” obejmują organy wielu różnych niższych szczebli i działań władz państwowych, np. gmin, wspólnot, okręgów, hrabstw, prowincji, regionów itd.

Niniejszy program przyczyni się do:

- a) rozwoju integracyjnego i upodmiotowionego społeczeństwa w krajach partnerskich poprzez wzmacnianie organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz władz lokalnych i zapewnianie podstawowych usług ludziom potrzebującym;
- b) podnoszenia poziomu wiedzy w Unii na temat kwestii dotyczących rozwoju oraz mobilizowania w Unii, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących aktywnego wsparcia publicznego na rzecz strategii ograniczania ubóstwa i zrównoważonego rozwoju w krajach partnerskich;
- c) zwiększania potencjału europejskiego społeczeństwa obywatelskiego i państw południowych oraz sieci władz lokalnych, platform i sojuszy celem zapewnienia prowadzenia merytorycznego i stałego dialogu politycznego w dziedzinie rozwoju oraz propagowania demokratycznych rządów.

Działania, które mają być wspierane w ramach tego programu:

- a) przedsięwzięcia w krajach partnerskich służące wspieraniu słabszych i zmarginalizowanych grup społecznych poprzez zapewnianie podstawowych usług za pośrednictwem organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych;
- b) działania na rzecz rozwoju potencjału podmiotów docelowych w uzupełnieniu wsparcia przyznanego w ramach programów krajowych; te działania będą miały na celu:
  - (i) tworzenie otoczenia sprzyjającego udziałowi obywateli i działaniom społeczeństwa obywatelskiego oraz potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego w zakresie efektywnego udziału w formułowaniu polityki oraz monitorowania procesów jej realizacji;
  - (ii) ułatwienie lepszego dialogu i lepszego współdziałania w kontekście rozwoju między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, władzami lokalnymi, podmiotami państwowymi i innymi partnerami w dziedzinie rozwoju;
  - (iii) wzmacnianie potencjału władz lokalnych w zakresie efektywnego udziału w procesie rozwoju przy jednoczesnym uznaniu ich szczególnej roli i specyfiki;
- c) poszerzanie powszechnej wiedzy o zagadnieniach dotyczących rozwoju, umożliwienie ludziom stania się aktywnymi i odpowiedzialnymi obywatelami oraz propagowanie uczenia się formalnego i nieformalnego na rzecz rozwoju w Unii, w krajach kandydujących i w potencjalnych krajach kandydujących, w celu ugruntowania polityki na rzecz rozwoju w społeczeństwie, uzyskania większego poparcia publicznego dla działań służących zwalczaniu ubóstwa oraz budowania uczciwszych relacji pomiędzy krajami rozwiniętymi i rozwijającymi się, zwiększania świadomości na temat spraw i trudności, przed którymi stają kraje rozwijające się i ich społeczeństwa, oraz w celu promowania prawa do procesu rozwoju, w którym wszystkie prawa człowieka i podstawowe wolności mogą się w pełni urzeczywistnić, a także społecznego wymiaru globalizacji;
- d) koordynację, budowanie potencjału oraz wzmacnianie potencjału instytucjonalnego sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych, w ramach ich organizacji oraz między różnymi zainteresowanymi stronami biorącymi udział w debacie publicznej na temat rozwoju, a także koordynację, budowanie potencjału oraz wzmacnianie potencjału instytucjonalnego południowych sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz władz lokalnych i organizacji parasolowych.

ZAŁĄCZNIK III

OBSZARY WSPÓŁPRACY W RAMACH PROGRAMU PANAFRYKAŃSKIEGO

Program panafrykański służy wspieraniu celów i ogólnych zasad strategicznego partnerstwa między Afryką i Unią. Promuje on zasady partnerstwa opartego na kontaktach międzyludzkich i „traktowaniu Afryki jako całości”, jak również spójność między działaniami na szczeblu regionalnym i kontynentalnym. Koncentruje się na działaniach o charakterze międzyregionalnym, kontynentalnym lub globalnym w Afryce i z jej udziałem; wspiera również wspólne inicjatywy Afryki i Unii na arenie ogólnoświatowej. Program w szczególności zapewnia wsparcie w następujących obszarach partnerstwa:

- a) pokój i bezpieczeństwo;
  - b) demokratyczne rządy i prawa człowieka;
  - c) handel, regionalna integracja i infrastruktura (w tym surowce);
  - d) milenijne cele rozwoju i nowe cele rozwojowe uzgodnione na szczeblu międzynarodowym na okres po 2015 r.;
  - e) energia;
  - f) zmiany klimatu i środowisko;
  - g) migracja, mobilność i zatrudnienie;
  - h) nauka, społeczeństwo informacyjne i przestrzeń kosmiczna;
  - i) zagadnienia przekrojowe.
-

ZAŁĄCZNIK IV

INDYKATYWNE ALOKACJE FINANSOWE NA LATA 2014–2020

(w mln EUR)

Ogółem	19 662
(1) Programy geograficzne	11 809 ⁽¹⁾
a) według obszarów geograficznych	
(i) Ameryka Łacińska	2 500
(ii) Azja Południowa	3 813
(iii) Azja Północno- i Południowo-Wschodnia	2 870
(iv) Azja Środkowa	1 072
(v) Bliski Wschód	545
(vi) Inne kraje	251
b) Według obszarów współpracy	
(i) Prawa człowieka, demokracja i dobre rządy	co najmniej 15 %
(ii) Trwały i sprzyjający włączeniu społecznemu wzrost gospodarczy na rzecz rozwoju społecznego	co najmniej 45 %
(2) Programy tematyczne	7 008
a) Globalne dobra publiczne i wyzwania o skali światowej	5 101
(i) Środowisko i zmiany klimatu ⁽²⁾	27 %
(ii) Zrównoważona energia	12 %
(iii) Rozwój społeczny, w tym godna praca, sprawiedliwość społeczna i kultura	25 %
W tym:	
— Zdrowie	co najmniej 40 %
— Edukacja, wiedza i umiejętności	co najmniej 17,5 %
— Równość płci, wzmocnienie pozycji kobiet i ochrona praw kobiet i dzieci; dzieci i młodych ludzi, niedyskryminacja; zatrudnienie, umiejętności, ochrona społeczna i włączenie społeczne; wzrost gospodarczy, miejsca pracy oraz angażowanie sektora prywatnego, kultura	co najmniej 27,5 %
(iv) Bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe i zrównoważone rolnictwo	29 %
(v) Migracja i azyl	7 %
Co najmniej 50 % środków, przed zastosowaniem markerów na podstawie metodologii OECD (markery Rio), zostanie wykorzystanych na działania związane z klimatem i cele związane ze środowiskiem.	
b) Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i władze lokalne	1 907
(3) Program panafrykański	845

⁽¹⁾ w tym 758 mln EUR to środki nieprzydzielone⁽²⁾ Zasadniczo środki zostaną w sposób równomierny rozdzielone pomiędzy działania w dziedzinie środowiska i zmiany klimatu.

Deklaracja Komisji Europejskiej w sprawie strategicznego dialogu z Parlamentem Europejskim ⁽¹⁾

Na podstawie art. 14 TUE Komisja Europejska będzie prowadzić strategiczny dialog z Parlamentem Europejskim przed okresem programowania w ramach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 233/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiającego Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju na lata 2014–2020 oraz w stosowanych przypadkach po wstępnych konsultacjach z odpowiednimi beneficjentami. Komisja Europejska przedstawi Parlamentowi Europejskiemu odpowiednie dostępne dokumenty dotyczące programowania, zawierające przewidywane orientacyjne przydziały środków na państwo/region oraz — w odniesieniu do państwa/regionu — priorytety, możliwe wyniki, przewidywane orientacyjne przydziały środków na priorytet w przypadku programów geograficznych oraz wybór rodzajów wsparcia (*). Komisja Europejska przedstawi Parlamentowi Europejskiemu odpowiednie dostępne dokumenty dotyczące programowania, zawierające priorytety tematyczne, możliwe wyniki, wybór rodzajów wsparcia (*) oraz przydziały środków finansowych na priorytety przewidziane w programach tematycznych. Komisja Europejska uwzględni stanowisko zajęte przez Parlament Europejski w tej sprawie.

Komisja Europejska będzie prowadzić strategiczny dialog z Parlamentem Europejskim podczas przygotowań do przeglądu śródkresowego oraz przed wszelkimi zasadniczymi zmianami dokumentów programowych w okresie obowiązywania rozporządzenia.

Komisja Europejska wyjaśni, na wezwanie Parlamentu Europejskiego, w których miejscach uwagi Parlamentu Europejskiego zostały uwzględnione w dokumentach programowych oraz wszelkich innych działaniach następczych podjętych w wyniku strategicznego dialogu.

⁽¹⁾ Komisja Europejska będzie reprezentowana przez właściwego komisarza.

(*) W stosownych przypadkach.

Deklaracja Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej w sprawie art. 5 ust. 2 lit. b) pkt (ii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 233/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiającego Instrument Współpracy na rzecz Rozwoju na lata 2014–2020

W odniesieniu do stosowania art. 5 ust. 2 lit. b) pkt (ii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 233/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiającego Instrument Współpracy na rzecz Rozwoju na lata 2014–2020 w momencie wejścia tego rozporządzenia w życie uznaje się, że następujące kraje partnerskie kwalifikują się do współpracy dwustronnej jako przypadki wyjątkowe, w tym w kontekście stopniowego znoszenia pomocy rozwojowej: Kuba, Kolumbia, Ekwador, Peru i RPA.

Deklaracja Komisji Europejskiej w sprawie art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 233/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiającego Instrument Współpracy na rzecz Rozwoju na lata 2014–2020

Komisja Europejska zwróci się do Parlamentu Europejskiego o opinię przed zmianą stosowania art. 5 ust. 2 lit. b) pkt (ii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 233/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiającego Instrument Współpracy na rzecz Rozwoju na lata 2014–2020.

Deklaracja Komisji Europejskiej w sprawie przydziału środków na podstawowe usługi

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 233/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Instrument Współpracy na rzecz Rozwoju na lata 2014–2020 powinno umożliwić Unii przyczynienie się do wypełnienia wspólnego zobowiązania UE w zakresie udzielania stałego wsparcia na rzecz rozwoju społecznego, by podnieść poziom życia ludzi zgodnie z milenijnymi celami rozwoju. Co najmniej 20 % środków przydzielonych na mocy tego rozporządzenia zostanie przeznaczone na podstawowe usługi socjalne, ze szczególnym uwzględnieniem zdrowia i edukacji oraz kształcenia średniego, pamiętając jednocześnie, że pewna elastyczność musi być normą, np. w przypadkach gdy udzielana jest pomoc nadzwyczajna. Informacje dotyczące przestrzegania tej deklaracji zostaną ujęte w sprawozdaniu rocznym, o którym mowa w art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 236/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiającego wspólne zasady i procedury wdrażania instrumentów na rzecz finansowania działań zewnętrznych UE.

Oświadczenie Parlamentu Europejskiego w sprawie zawieszenia pomocy przyznawanej na mocy instrumentów finansowych

Parlament Europejski zauważa, że rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 233/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju na lata 2014–2020, rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 232/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Europejski Instrument Sąsiedztwa, rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 234/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Instrument Partnerstwa na rzecz Współpracy z Państwami Trzecimi oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 231/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA II) nie zawierają żadnego wyraźnego odwołania do możliwości zawieszenia pomocy, w przypadku gdy państwo beneficjent nie przestrzega podstawowych zasad określonych w odnośnym instrumencie, a przede wszystkim zasad demokracji, rządów prawa i poszanowania praw człowieka.

Parlament Europejski uważa, że każde zawieszenie pomocy w ramach tych instrumentów prowadziłyby do modyfikacji ogólnego systemu finansowego uzgodnionego w drodze zwykłej procedury ustawodawczej. Jako współprawodawca i jeden z dwóch organów władzy budżetowej Parlament Europejski jest w związku z tym uprawniony do pełnego korzystania w tym zakresie ze swoich prerogatyw, gdyby taka decyzja miała zostać podjęta.
